

LEWIS PROTI BOJU MED VODITELJI U. A. W.

ŠEF CIO SVETUJE PREMIRJE DO PRIHODNJE KONVENCIJE

Zadeva pride v kratkem pred glavni odbor unije avtnih delavcev

Homer Martin ni posebno navdušen za Lewisov predlog, toda slednji upa, da bo prišlo do iztrenjenja v vodstvu U. A. W. — Lewis pravi, da je postal spor — "javna nadloga"

Spor v vodstvu unije avtnih delavcev, ki se je v prvem štadiju končal z izključitvijo štirih in suspendiranjem enega gl. odbornika UAW, katere je predsednik unije Homer Martin obdolžil paktiranja s komunisti, da bi se polastili vodstva unije, še vedno ni poravnana. Obe frakciji sta z obdolžbami in protibodolžbami zadevo tako zamešali, da se je težko spoznati v nji. Jasno je le, da ne gre za trenje med članstvom unije, temveč zgolj za frakcijski boj med voditelji. Tega mnenja je tudi John L. Lewis, vodja CIO, ki je pretekli teden zaslil obe frakciji, nato jima pa svetoval pomirjenje.

Premirje do prihodnje konvencije UAW

Lewisov mirovni načrt določa, da se izključnim gl. uradnikom vrnejo njihova mesta v gl. odboru, nakar naj obe frakciji prenehata z medsebojnimi praskami do prihodnje redne konvencije UAW, ki se bo vršila prihodnje leto v avgustu. Konvencija bi potem slišala obe strani, nato pa bi se odločila, kdo je v pravem. To bi bilo demokratično. Lewisov predlog je ugaljal štirim izključenim in enemu suspendiranemu gl. uradniku UAW, ki so izjavili, da se jim vidi sprejemljiv. Homer Martin pa ni bil menda nič navdušen zanj, objubil pa je, da bo v kratkem sklical sejo gl. odbora, ter mu ta načrt predložil, toda brez svojega priporočila.

"Javna nadloga"

Konferenca v Lewisovem glavni stanu v Washingtonu je trajala dva dni. Ko se le ni doseglo kompromisa, se je Lewis razjezil ter oštel voditelje avtne unije, češ, da so svoj spor prignali tako daleč, da je postal prava pravcata — javna nadloga!

Prepirajo se uradniki

Po konferenci je Lewis govoril s časnikarskimi poročevalci, katerim je rekel, da upa, da bo eksekutivni odbor unije avtnih delavcev sprejel njegov mirovni

načrt, o katerem je dejal, da bo vzpostavil normalno stanje v uniji ter odstranil iz nje ta spor, ki je zašel med članstvo. Nazadnje je pa povdaril: "Ta spor se ni pričel v vrstah članstva, temveč med 24 plačanimi uradniki unije... Mi upamo, da bo eksekutivni odbor unije avtnih delavcev trezno pretehtal naše nasvete in odobril končno poravnavo."

Kaj se bo skuhalo iz tega?

Ker si ne lastimo preroških zmožnosti, seveda ne moremo odgovoriti na gornje vprašanje, temveč lahko le ugibamo. Lewisov mirovni načrt je videti dober in demokratičen. Konvencija naj odloči. Voditelji, ki so si v laseh, naj pa medtem mirujejo, da ne bo nepotrebnega razburjenja med članstvom. Tako bi rekel vsak pameten človek, ki mu je do tega, da unijsko gibanje v avtni industriji napreduje.

Kaj pa, če Martinova frakcija odkloni Lewisov načrt? Potem bo s tem pač pokazala, da je nekaj narobe z njo, predvsem pa, da je avtokratična. Frakcija, kateri pripadajo izključeni gl. odborniki, je v manjšini, torej se Martinovi večinski frakciji ni treba bati, da bi jo požrla, če sprejme izključene odbornike nazaj v gl. odbor, dokler prihodnja redna konvencija ne odloči, komu lahko zaupa vodstvo unije. Glavnim odbornikom te unije, ki imajo čisto vest, se pač ni treba bati, da bi jim Lewisov načrt škodoval.

Simons svari Nemčijo

Angleški zakladniški ministri John Simons je v soboto na nekem sosedu posvaril Nemčijo z ozirom na čehoslovaško krizo ter namignil, da bi Anglija ne mogla mirno gledati napada na to republiko. Njegovo svarilo je pa tako zavito v fraze, da se politični opazovalci boje, da ga Hitler ne bo razumel, kakor ni razumel bivši kajzer angleških svaril l. 1914.

'DR.' ROOSEVELT

Ko se je predsednik Roosevelt pred kratkim mudil na političnem obisku v Georgiji, mu je georgijska državna univerza podelila naslov častnega doktorja prava. Na sliki je predsednik v halji in s kapo visokoleskega gradu. Vzeta je bila, ko je predsednik govoril množici, ki je prisostvovala tem ceremonijam.

ZRTEV SOVRASTVA DO POLICIJE

Pred nedavnim so se vršile v newyorškem Central Parku pogrebne svečanosti, katerih se je udeležilo mnogo newyorških policajev. Nenadoma pa je začelo pokati in ko so se presenečeni policaji obrnili, so videli nekoga moškega, ki je s samokresom streljal na nje, nato pa skušal zbežati. Preden se mu je to posrečilo, pa je padel na tla, prevrtan od policijskih krogel. Besnež, čigar kroglo so zadelo tri policaje in tri civiliste, je bil neki Karl Sanfilippo, ki je imel parkrat opravka s policijo, kar je vzbudilo v njem toliko sovraštvo do nje, da je nazadnje dobil fiksno idejo, da mu streže po življenju. Na sliki ga vidite mrtvega na tleh.

Nečloveško postopanje z jetniki

V okrajni jetnišnici v Philadelphiji se je pripetil zločin, ki najbrž nima para v sodobni zgodovini ameriškega kazenskega sistema. V tej jetnišnici so jetniki zastavali proti slabim, enoličnim hrani in brutalnemu postopanju od strani jetniških paznikov. Uprava jetnišnice je nato z raznimi obljubami pregovorila večino jetnikov, da so opustili gladovalno stavko, le 25 jetnikov je vztrajalo, da ne odnehajo, dokler se razmere faksično ne izboljšajo. Te jetnike so potem stlačili v neko izolirano, 15 večljev široko in 50 čevljev dolgo poslopje, v katerem stoji dolga vrsta parnih ogrevalnikov (radiatori) in spuštali paro. V silni vročini, ki je nastala, so bili štirje začeli dobesedno peči pri živem telesu in ko so nečloveški pazniki odprli vrata, so bili štirje nesrečni že mrtvi! — Okrajni mrliški oglednik Hersch je po ogledu izjavil, da ima zaporno po-

velje za paznike in uradnike, ki so zagrešili to nečloveško dejanje in da bo zahteval najstrožje postopanje proti storilecem. Obenem je povedal, da je zvedel, da to ni bil prvi slučaj takega mučenja jetnikov v tej jetnišnici, temveč se je že dolgo na tak način "discipliniralo" jetnike.

Lojalisti zmagujejo

Španske vladne čete so te dni zadale nekaj hudih udarcev upornikom na južni fronti, ki so pred tedni pod poveljstvom generala Queipo De Llana začele ofenzivo proti rudarskemu okrožju Almaden, kjer so bogati živorebrni rudniki. Vladne čete, ki jih vodi gen. Jose Asensio, so na več krajih predrle rebelno fronto ter pretfgale njihovo glavno komunikacijsko črto. Lojalisti so pri tem ujeli mnogo rebelov in zasegli velike količine vojnega materiala.

Španski rebeli ne morejo naprej

Hudo prizadevanje španskih fašističnih armad, da iztrgajo lojalistom pridobitve zadnjih tednov, po vsem videzu doslej ni prineslo upornikom nobenih omembe vrednih uspehov. Lojalisti slej ko prej drže svoje pozicije in vztrajno odbijajo rebelne napade. To velja tudi za bojni sektor ob reki Ebro, kjer so vladne čete pred tedni prodrle rebelno fronto ter se utrdile na novi bojni črti, katero bi rebeli silno radi zlomili, a nimajo sreče.

Na tej fronti so se zadnje čase ponovno vršile hude zračne bitke, ki so pa prinesle rebelom namesto lavorik le nadaljnje batine in izgube. Lojalisti so v teh bitkah sestrelili iz zraka veliko italijanskih letal tipa Fiat ter ujeli več italijanskih letalcev, ki so s padali pristali na vladni strani fronte. Iz Barcelone tudi poročajo, da so vladne čete zadnje čase iztrgale rebelom važne postojanke na več delih fronte.

Zadnje čase prihajajo iz rebelne Španije nadaljnje vesti o sovražnem trenju med posameznimi fašističnimi skupinami. V več krajih je prišlo do novih uporov, ki pa jih je Franco s svojimi zavezniki zatrl in dal postreliti večje število upornikov. Vse kaže, da tudi v sami rebelni Španiji ni vse tako, kakor si želijo fašisti.

Tudi sov. Rusija svari Hitlerja

Ko je nemški poslanik v Moskvi v petek predložil sovjetskemu zunanjemu komisarju Hitlerjevo noto, ki pravi, da je spor zaradi sudetskih Nemcev zadeva Nemčije in čehoslovaške, in da bo Nemčija nastopila z oboroženo silo, ako ne bodo čehi pristali na pogoje, ki bi ugajali Berlinu, mu je Litvinov hladno odgovoril, da bi to pomenilo splošno evropsko vojno. Litvinov je izjavil, da je prepričan, da bi v takem slučaju Francija priskočila na pomoč zavezniški čehoslovaški, ki se bo branila do skrajnosti, sov. Rusija bo pa izpolnila svojo zavezniško dolžnost napram Franciji.

Kitajska zmaga

Kitajske čete so pred nekaj dnevi presenetile Japonce na severnem krilu njihove hankowske armade, jih porazile ter jim iztrgale več mest.

borožuje, so ti državniški hoteli pokazati, da si njihove države žele mirnega sožitja z Madžarsko; ter obenem prepričati pojačanje nacijskega vpliva v Budimpešti.

V Berlinu so to takoj videli. Zato so brž začeli trobiti Madžarom v ušesa: "Mala ententa vas skuša samo preslepiti, da vas odvrne od vaših pravih prijateljev." Kdo so ti "pravi prijatelji"? Naciji, kajpak...

Če bo Horthy poslušal te "prave prijatelje", ki se mu ponujajo, potem se bo obesil na rimsko-berlinsko politično os, s poudarkom na Berlin, katerega je Madžarska potrebna zaradi življenja in pa ker mu odpira pot na Balkan. In če se to zgodi, si bodo lahko pripisali krivdo "zmagovalci" iz zadnje vojne, ki so bili slepi in gluhi za težnje premagancev.

Evropa v strahu pred skorajšnjim vojnim požarom

HITLERJEVI VOJAŠKI MANEVRI VZNEMIRJAJO EVROPSKE DRŽAVNIKE, KI SE BOJE, DA BI HITLER PRESLISAL NASVETE SVOJIH GENERALOV TER STEGNIL KREMPLE PO ČEHOSLOVAŠKI

Odkar je nemški diktator Adolf Hitler poglaval v tek nemško vojno mašino, da pokaže svetu njeno moč in efektivnost, se Evropa spet trese v mrzličnem strahu pred skorajšnjo vojno. Evropski državniški se v skrbeh vprašujejo: Ali so to res samo manevri, ali kaj resnejšega? Saj so podobni pravcati mobilizaciji nemške vojaške sile! Ali Hitler spet zgolj straši? Ali ima v načrtu kaj resnejšega — na primer vpad v čehoslovaško?

Stvar je videti resna

Manevri, ki se zdaj vršijo v Nemčiji in bodo trajali ves september, so res malo podobni navadnim vojaškim manevrom. Poldrugi milijon mož pod orožje ni nobena šala, temveč bolj podobno grožnji, zlasti spriču nacijske nepopustljivosti v zadevi čehoslovaške, od katere zahtevajo nič več in nič manj kot ustanovitev države v državi — sudetsko nacijsko državo v mejah republike! Možno je, da Hitler samo straši, da prisili čehoslovaško k večji popustljivosti napram nacijskim zahtevam. Kaj pa, če se v Pragi ne bodo hoteli podati? Ali bo potem berlinski norec poslal mobilizirano vojaštvo domov ter miroval?

V Parizu se boje vojne

Francoski vojaški in politični izvedenci nič ne zaupajo Hitlerju in so pripravljeni na

vse. Načrti za evakuacijo pariškega prebivalstva za slučaj vojne so izdelani. Po vsem mestu se bo nalepilo na vidnih mestih liste najbližnjih podzemskih skrovišč, zgrajenih proti možnim zračnim napadom. Tovarne in druga poslopja, ki imajo steklene strohe, so jih potemnile, da ne morejo odbijati svetlobe.

Vzlic temu še upajo

Toda Francozi še niso dali slovo vsakemu upanju. V Hitlerjevi najnovejši potezi še vedno vidijo velikanski bluff, kateremu, pravijo, pa ne bodo nasledili. Sicer so prepričani, da bodo nastale še nove krize, tudi če se reši sedanja kriza brez vojne; toda, če bodo demokratične države to pot prepričale Hitlerja, da se ne dajo potegniti za nos, bo imel pozneje zmilom manj izgledov na uspeh. Tako Francozi, ki kažejo pripravljenost, pomagati čehoslovaški, če jo Hitler napade, obenem pa upajo, da jim bo v tem slučaju tudi Anglija pomagala.

Kaj pa v Londonu?

Angleški toriji, ki so s svojo politiko zadnjih let mnogo pripomogli, da je Hitler postal tako nevarno strašilo, so tudi v skrbeh. Kaže, da so se jim začele odpirati oči in da so začeli spoznavati, da je bila njihova politika božanja diktatorjev izgrešena. Zdjaj so v strahu, da (Nadaljevanje na 3. strani)

NA ENI STRANI SRCE; NA DRUGI OSTUDNO BARBARSTVO

Zgodba o pogrebu rebelnega gen. Mola, ki bi se bil lahko spremenil v pogreb rebelne komande, da ni imela vlada srca za nedolžne civiliste

Našim čitateljem je gotovo še v spominu španski rebelni general Emilio Mola, ki je leta 1937. vodil fašistično ofenzivo proti baskiškemu mestu Bilbao. Preden pa so fašisti zavzeli Bilbao, se je Mola ubil, ko je njegovo letalo treščilo ob neki vrhunec ter se razbilo. Ubitega generala so pokopali v Pamploni in pogreba so se udeležili gen. Franco in drugi rebelni voditelji.

Dogodek omenjamo, ker je znani ameriški pisatelj in španski vojni poročevalec Ernest Hemingway te dni povedal v enem svojih člankov, da bi bila smrt gen. Mole lahko čisto spremenila sliko španske civilne vojne, če bi bila vlada izdala samo eno kratko povelje: Naprej!

Hemingway pripoveduje, da je lojalistična vohunska služba 24 ur pred pogrebom sporočila vladi natančen čas pogreba in točno razvrstitev pogrebne povorke, tako, da se je vedelo za vsakega rebelnega voditelja od Franca navzdol, kje bo njegovo mesto. Vladi ni bilo treba storiti drugega kot poslati nekaj bombnih letal nad Pamplono, ostalo si pa lahko mislile. Naloga bi bila toliko lažje izvedljiva,

ker so tekom pogreba brnela nad Pamplono rebelna letala in bi se nihče ne zavedel nevarnosti, dokler ne bi začele deževati bombe.

Na vladnem letališču Barbaastro je stalo pripravljenih 18 bombnih letal, ki so samo čakala povelja... Toda tega povelja ni bilo. Zakaj?

Najvišji španski vladni uradniki so napad prepovedali, prvič, ker se jim je upirala misel na bombni napad na pogrebni sprevod in drugič, ker so želeli, da bi civilni prebivalci Pamplone, popolnoma nedolžni ljudje postali žrtve lojalističnih bomb. To je vse, kar je o tej zadevi znanega, pravi Hemingway.

Nato opozarja H., da je bil Madrid tiste čase podvržen stalnim rebelnim bombnim napadom in obstreljevanju iz topov; in da so rebelne bombe in granate dan za dnevom trgale madridske civiliste, odraslene in otroke. In istega dne, ko so pokopavali Molo, je bil izvršen na Madrid eden najstrašnejših zračnih napadov v civilni vojni. Toda vlada ni hotela poslati svojih bombnih letal na Pamplono in vrniti fašističnim kolovodjem zov za zob, ker je imela srce za nedolžne civiliste...

Berlin skuša zvabiti Madžarsko v svoj tabor

Madžarska je bila pred svetovno vojno precej velika in močna država v okviru nekdanje avstro-ogrške dvojne monarhije, trianonski mir ji je pa vzel velike kose ozemlja, katere je priznal nasledstvenim državam: Jugoslaviji, Rumuniji in čehoslovaški. Po vojni je za kratek čas zavladal tam komunizem pod Belo Kunom, ki pa je bil kmalu pregnan in država je postala Madžarska v evropski politiki šele zadnje čase, po Hitlerjevi zasedbi Avstrije. Od tedaj je Berlin stalno na delu, da jo privede v svoj tabor.

To se je jasno pokazalo ob začetku sedanjih nemških velikih vojaških manevrov. Hitler je povabil madžarskega regenta in diktatorja Horthyja, da se kot njegov gost udeleži teh manevrov in Horthy se je temu vabilu odzval. Ker so tiste dni

vprašali, ali so upravičene ali ne. Madžarska je bila na tleh, okrnjena in razorožena; kdo bi se je torej bal ali se oziral na njene želje.

Da se bo ta kratkovidna politika maščevala nad njenimi očeti, se je pokazalo že pred leti, ko se je Mussolini začel ozirati po srednji Evropi in Balkanu in je Madžarska začela flirtati z njim. V resnici važna pa je postala Madžarska v evropski politiki šele zadnje čase, po Hitlerjevi zasedbi Avstrije. Od tedaj je Berlin stalno na delu, da jo privede v svoj tabor.

To se je jasno pokazalo ob začetku sedanjih nemških velikih vojaških manevrov. Hitler je povabil madžarskega regenta in diktatorja Horthyja, da se kot njegov gost udeleži teh manevrov in Horthy se je temu vabilu odzval. Ker so tiste dni

naciji spustili v morje novo veliko bojno ladjo, je bila povabljen Horthyjeva žena, da jo krsti. In potem je Hitler Horthyju na čast priredil impresivno vojaško parado, s katero mu je hotel tudi pokazati moč nemške armade. Ves pomp in rožljanje je služilo enemu namenu: da se pridobi Horthyja v nacijski tabor. Madžarska je namreč poljedelska dežela, Nemčija pa potrebuje živil. Zato bi bila nacijem za slučaj vojne zveza z Madžarsko zelo dobrodošla.

To so uvideli tudi državniški Male antante, ki so na konferenci na Bledu sklenili, priznati Madžarski enakopravnost v oboroževanju ter jo povabiti k podpisu nenapadalne pogodbe. S tem dejanjem, ki je sicer brez praktične vrednosti, kajti Madžarska se že dolgo časa o-

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdava Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75,
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rekopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka
popoldne za pričetek v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz.
Business Manager: Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drasler.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Komunistični bavbav v Španiji

"The New Milwaukee Leader" od 25. avgusta prinaša za-
nimiv uredniški članek o komunizmu v Španiji, po katerem po-
nememamo:

Glavni izgovor španskih upornikov in njihovih fašističnih
zaveznikov pri pobijanju španskih žena in otrok je, da dobivajo
lojalisti pomoč od komunistov. Temu izgovoru so dodali še
enega, da je bila namreč Španija v nevarnosti komunistične
diktature l. 1936., ko je reakcijska manjšina, ki je kontroli-
rala armado, izvedla upor proti vladi.

Toda ti izgovori ne drže. Tudi če bi bila obstojala nevar-
nost diktature, bi to ne moglo opravičiti nasilen upor proti de-
mokratično izvoljeni vladi, niti importiranja afriških mavrov
in Italijanov in Nemcev za boj proti španskemu ljudstvu. Toda
takšna nevarnost sploh ni obstojala. Komunisti so bili tedaj
najmanjši del ljudske fronte. Vzlic majhnemu številu so sicer
nedvomno otežkovali delo demokratične vlade in zgodile so
se časih stvari, ki jih je treba obžalovati. Istočasno pa je bila
demokratična vlada uradno preveč popustljiva. Predvsem bi
bila morala odstaviti od poveljstva izdajalske generale, dokler
je bil še čas.

Delj prebivalstva, ki bi bili morali stopiti na stran lojali-
stov, so se pridružili rebelom, pri čemur so se izgovarjali na ko-
muniste. To je bilo napačno, ker je bilo voda na mline komu-
nistov, ki so položaj spretno izrabili in povečali število svojega
članstva med lojalisti. Vzlic temu pa komunisti še danes, po
dveh letih vojne, ne kontrolirajo španske vlade.

Premijer Juan Negrin je socialist in njegova vlada sestoji
v glavnem iz nekomunistov. Komunisti so pomagali pri obrambi
republike, toda so se čisto izkazali kot coka; bili so vzrok
trenja, ki je že večkrat zaviralo uspešno obrambo republike,
obenem so pa nudili angleški in ameriški vladi pripraven izgo-
vor za diskriminacijo proti lojalistom in v korist rebelov.

Španska demokratična vlada je dobila nekaj pomoči od
sovjetske Rusije, toda mnogo premalo. Tudi druge dežele so ta
čas trgovale z lojalistično Španijo, celo Anglija, čije današnja
vlada pa mirno gleda na rebelno potapljanje angleških trgov-
skih ladij.

Francoska meja je časih odprta in časih zaprta. Baš zdaj,
pravijo, je spet odprta, dasi ne uradno. Vzrok, da so Francozi
spet odprli mejo, je Mussolini, ki pošilja nadaljnje čete v Špa-
nijo.

Preko francoske meje gredo ogromne količine živil in mu-
nicije za špansko vladno. Večina teh pošiljk je komercialnega
značaja, toda tudi svetovno delavstvo je poslalo po tej poti lo-
jalistom ogromne količine raznih potrebščin. Komunisti v raz-
nih deželah se v tem pogledu zelo širokoustijo, vendar so bili
manj važen faktor v pogledu pomoči lojalistom. Velike pošiljke
raznih potrebščin, vrednih na milijone dolarjev, so prišle v
glavnem od Delavske in socialistične internacionale — ki je
socialistična, ne komunistična — in od Mednarodne zveze stro-
kovnih unij, v kateri je včlanjena tudi Ameriška delavska fede-
racija. Ameriška unija International Ladies' Garment Work-
ers je na primer prispevala, če se prav spominjamo, okrog sto
tisoč dolarjev. In angleški premogarni so zbrali v ta namen
okrog 600 tisoč dolarjev. To je samo dvoje primer.

Na kratko povedano, stoji za španskimi lojalisti v njiho-
vem boju proti fašizmu svetovno delavstvo, ki se pač zaveda,
da je fašizem njegov najbolj nevaren sovražnik.

Jezdeci na tigrh

Kitajski pregovor pravi: "Kdor na tigru jaha, ne more raz-
jahati." To pomeni, da ne more razjahati, ker bi ga v takem
slučaju tigr — raztrgal in požrl. — S tem pregovorom pred-
oči je lahko razumeti, zakaj predstavljajo diktatorji tako ne-
varnost za mir in civilizacijo. Vsi diktatorji jezdi tigre: Mus-
solini, Hitler, Franco in vsi ostali diktatorji našega časa
tudi. In razjahati ne morejo, pa če bi se rajši. Jahati morajo
čez drn in strn, vedno dalje, dokler gre, dokler jih tigr ne vrže
raz sebe in jih raztrga in požre, kar je njihova neizbežna usoda.
Na vsem širnem svetu ga ni koticke, kamor bi se mogli zateči
in skriti; in ni je sile, ki bi jih mogla otet pred to usodo, razen
smrti. Diktatorji se tega le predobro zavedajo, zato so tako fa-
talistično desperatni, zato tako pogosto stavijo vse na eno samo,
čisto zelo slabo karto. In zato so tudi tako nevarni človeštvu,
ker ga v svoji fatalistični desperatnosti tirajo naravnost v žrelo
pogube.

Odmev iz temnih časov

V Hamptonu, N. H., so imeli pred kratkim zanimivo cere-
monijo. V navzočnosti vdove po Harry Houdiniju so namreč
javno raztrgali dokumente, nanašajoče se na čarovniški proces
pred 282 leti, ko so praznovrni puritanci v tem kraju obsodili
kot "čarovnico" neko Eunice (Goody) Cole ter jo vrgli v ječo
(mnogo žrtve praznovrja je tiste dni končalo na grmadi). Da-
našnji Hamptončani so s tem hoteli popraviti krivico, ki so jo
zagrešili njihovi predniki. Pa naj še kdo reče, da svet počasi
ne napreduje...

ZIDJE MORAJO RIBATI DUNAJSKE CESTE

Med drugimi poniznanji, ki jih prizadevajo dunaj-
skim židom naciji, je tudi čiščenje in ribanje dunajskih
ulic. Črna slika, na kateri vidite žide, ki so prisiljeni
ribati dunajski ulični tlak, je bila na skrivaj prinesena
iz bivše Avstrije; prinesel jo je neki žid, tudi žrtve na-
cijskega terorja, kateremu se je posrečilo odnesti pote-
preko meje. Naciji skušajo na take in podobne načine
avstrijskim židom kar najbolj mogoče zagreniti življe-
nje ter jih prisiliti, da bi se izselili. Žrtve terorja ob-
krožajo nacijski častniki, ki se sadiščno posmejujejo
poniznanju židov.

MORALA IN DELAVSKO POLITIČNO
TER SOCIALNO GIBANJE

Nasprotniki delavskega gi-
banja v delavskih socialnih in
političnih bojih še nikdar niso
videli nič moralnega ali etične-
ga. Kratko zavračajo vsako ta-
ko misel. Socialni in politični
boji delavskega razrednega gi-
banja so kvečjemu uporniška,
revolucionarna ali celo proti-
verska, ker neke dogme in naj-
novejša reakcija uče in zapove-
duje drugače. — Skoraj nihče
z one strani ne vidi v stremle-
nju delavskega gibanja boja za
duhovne in socialne vrednote
onega dela človeštva, ki ga o-
stala družba zatira in pušča v
socialni in kulturni temi. Strem-
ljenje po izboljšanju socialne-
ga položaja in duhovnega po-
leta ma zaradi tega namena
pa le moralen in etičen pomen.

Delavsko gibanje vzgaja zna-
čaje, vzgaja duhovno prosvit-
ljene člane ter jih s tem obliku-
je v ljudi, ki spoznajo v svojem
življenju času primerno moralo
in etiko, po kateri postanejo
sposobni za udejstvovanje v
javnem družabnem življenju,
seveda v idealnem zmislu so-
cializma, ker je ta nauk moral-
no in etično za človeško obče-
stvo najpopolnejši.

Resnica je sicer, da je socia-
lizem teoretično priznan nauk.
Mnogo politikov in gospodar-
stvenikov ga priznava. Pravijo,
da je socializem utemeljen v
naravi in da bosta bodoča mo-
rala in etika socialistična, če-
prav imata danes še tako mno-
go sovražnikov.

Kako velikega pomena je de-
lavsko gibanje v tem oziru,
najbolje opazajo sodelavci na
tem polju in delavske organi-
zacije.

V delavsko gibanje prihaja-
jo ljudje s prav različnimi na-
ziranji. Mnogo je tudi takih, ki
miselno še niso prav nič obdelani.
Vedo samo to, da žive, da
hočejo živeti, več pa ne. Na boj
za življenje, na dostojanstvo in
sposobnosti človeka se niti ne
spomnijo, kaj šele, da bi mislili
na to, da današnja morala in
etika zahtevata, da postane
človek človeku brat in enak
brat v družbi. — Navadno niti
pojma nimajo o tem, ker jim
tega nihče ni povedal, jih nihče
poučil, da smo vsi ljudje enaki
in da moramo vsi stremeti po
svoji popolnosti in enakoprav-
nosti.

Tako pridejo naši zapuščeni
delavci in delavke v vrste naših
organizacij, ne da bi kaj vedeli
o lepoti življenja in o vrlinah
duhovne in strokovne spretno-
sti.

V delavskem strokovnem in
političnem gibanju pa že imajo
plast izobraženih delavcev
in dobrih strokovnih delavcev.
Ti vrše važno kulturno misijo
med delavstvom, ki je bilo prej
brezbrižno, v kulturnem, mo-
ralnem in etičnem oziru. Zakaj
delavec, ki je duhovno izobra-
žen in socialno v ugodnejšem
položaju, je navadno tembolj
moralen in intelektualen, čim-
bilj se je dvignil sam po sebi ali
po svoji organizaciji. Ze danes
lahko trdimo, da je organizira-
no delavstvo, ki se izobražuje

v svojih organizacijah, moral-
no višje kakor srednji sloji, ki
so pripravljeni svojo sladko na-
videzno moralo prodati in iz-
dati ob vsaki priliki.

Ze nemški pesnik Schiller je
rekel, da je prava morala mo-
goča le, če je človek sit, to je,
če je socialno in kulturno na
višku. Ne zadostuje pa, da je
le sit, tudi kulturne mora biti,
to pa pravimo mi.

Naše delavsko gibanje pri-
pravlja te pogoje, da se more
razviti med človeštvom višja in
najpopolnejša morala in nra-

nost. Socializem dviga socialno
in kulturno zapuščeno množico
naroda in jim s tem nudi opo-
ro, da se dvigajo iz nraštvene
nižine ter postajajo značajni
ljudje, ki jih prepoji veselje do
življenja in nraštvene vrline,
značajnih poštenih ljudi.

Delavsko gibanje je najbolj-
ši porok za najboljšo moralo,
ki nalaga delavcem čut dolžno-
sti, da smo ljudje bratje, da
moramo svoje interese podre-
diti skupnim interesom, in sicer
svobodno, brez ječe in brez te-
rorja.

To je ideal morale in etike,
o katerem bodo zgodovinarji pi-
sali objektivneje kakor pišejo
danes naši nasprotniki.

"D. P."

POPOTNI ZAPISKI O FRANCIJI

(Pisec spodaj priobčenih zapiskov,
ki jih zaradi njihove zanimivosti in
aktualnosti ponatiskujemo iz "Delav-
ske Politike", je Ciril Strukelj, knjiž-
ničar Delavske zbornice v Ljubljani in
poznani tuki kot izvrsten delavski član-
kar, ki je na Francoskem proučeval
način postovanja tamokšnjih ljudskih
knjižnic. Njegove članke, ki jih pod-
pisuje z začetnico "S.", smo že večkrat
ponatiskovali. — Uredništvo.)

Kamniške planine, avgusta 1938.

Po obisku angleškega kralja
v francoski prestolici so začeli
Parizani drug za drugim odha-
jeti na deželo, na morje, v Al-
pe, na solnce. Pa ne mislite, da
v kako drugo državo. Francoz
ostane v svoji deželi, ker ima
doma vsega, kar mu srce poželi
in ker je zaljubljen — upravi-
čeno — v svojo Francijo.

V kavarni, kjer sem navadno
izpil svoj "Schlaftrunk" (Bra-
dačev slovar piše da se prvi
temu v našem jeziku uspalni
popivek), rečem gospodarju:
"Parizani odhajajo, da napra-
vijo prostor Angležem." —
"Dobro ste povedali."

Na počitnice ne odhajajo več
samo gospoda in uradništvo,
temveč tudi delavstvo, odkar je
Blumova vlada izdala zakon o
plačanem dopustu. Prve dni av-
gusta je samo kovinarjev iz pa-
riškega rajona odšlo na dopust
kakih dvesto tisoč, kakor sode-
jo tukajšnji časopisi. Čez štiri-
najst dni pridejo drugi na vr-
sto.

Kolodvori in vlaki v vse smeri
so prenapolnjeni. Severni,
vzhodni kolodvor, na Montpar-
nassu. Na lyonskem kolodvoru,
kjer sem sedel jaz končno v
krcal v voz, ki pelje do Cari-
grada, je mnogo ljudi iz sev.
Afrike. Jutri bodo v Marseilu,
potem pa s parnikom v dežele
onstran Sredozemskega morja,
v Alžiru, Tuniz.

"Zdaj imamo 14 dni zasluže-
nega dopusta. Štirinajst dni
prave svobode brez budilke
zjutraj... Jaz vem za potok s
krasnimi postrvmi" — lov na
ribe je v Franciji prost in mor-
da tudi zato ena najljubših za-
bav francoskega delavca v pro-
stem času. — Ne morete si mi-
sliti široke Seine brez delavcev,
ki ob bregu ali v čolnu ali na
mostu potrpežljivo čakajo,
kdaj se jim bo neprevidna riba
vnela na trnek. In tako tudi ob
dopustu misli francoski delovec
na potok z ribami in raki.

Zakaj ne bi ob tem splošnem
preseljevanju Parizanov zapu-

stil njihove mogočne, lepe me-
tropole še jaz, ko pritiska name
ne samo vročina, temveč tudi
žep?

Vlak drvi proti jugu... Prek-
malno smo v drugih krajih. V
Domodossoli je teba oddati
fancoske časopise... Oddahnil
sem se, ko je vlak odpeljal iz
Postojne.

Zdaj vam pišem s Kamniških
planin. V svoji glavi urejujem
vtise in spomine na svobodno
francosko ljudstvo, na toliko
lepih srečanj in dogodkov. Zelo
hvaležen Ti bom, sodrug ured-
nik, če boš dovolil še kaj pro-
stora Franciji, ker marsikaj bi
še hotel povedati, saj ti vtisi
postajajo še močnejši, ko jih
primerjam z nasprotji.

Doma, avgusta 1938.

Ko je angleški lord Runci-
man odpotoval v Prago, je
mnogo francoskih časopisov
svarilo njega in Angleže, naj
ne ponavljajo napak, ki so jih
napravili v španski politiki in
naj res realno cenijo moč in do-
stojanstvo čehoslovanskega na-
roda. Andre Leroux je napisal
v "Populaire" med drugim:

"Čehoslovanska republika je
našla svojo moč, svojo osebnost
in svoje poslanstvo v Massary-
kovih demokratičnih načrtih.
Henlein in njegovi pristaši pa
zahtevajo pravico, da uresnič-
jo v čehoslovski državi "svoj
življenjski nazor", to se pravi
načela in prakso nacional-social-
izma. Henleina stranka naj bi
bila država v državi in naj bi
nadzirala in izvajala pritisk na
notranjo in zunanjo politiko
dežele v službi Berlina." To pa
je nemogoče. Nato pravi, da je
Chamberlain pomladil pospeše-
val sporazum z Italijo radi Špa-
nije, ker je računal s hitro
Francove zmago. Namesto
Francove zmage je pa prišlo do
republikanske ofenzive. Zato
svari Angleže, naj ne podce-
njujejo Čehoslovakov, kakor so
podcenjevali lojalistično Špa-
nijo in poudarja: "Naj ne pre-
zeto tega, da je češko ljudstvo
trdno odločeno, da se ne da u-
ničiti niti kot narod niti kot dr-
žava. To je realistična ocenitev
— da rabim ta izraz, ki se toli-
kokrat zlorablja — od katere
zavisi uspeh misije lorda Run-
cimana."

Tako mnenje, kakor ga je iz-
razil v teh vrsticah "Populaire",

Sodbe angleških ča-
sopisov o "Špan-
skem testamentu"

Koehlerjev "Španski testa-
ment", ki ga izda letos Cankar-
jeva družba, je ena najbolj čit-
anih knjig v Angliji. Časopisi
različnih smeri prinašajo o njej
pohvalne ocene.

"News Chronicle" pravi: "On
prekaša vse knjige o Španiji.
Njegovo delo je več kakor u-
metniško pripovedovanje priče
— on nam odkrije pravo dušo
teka ljudstva..."

"Spectator" meni: "Ta knji-
ga se za vedno vtisne človeku
v spomin... Priporočali bi tudi
Francovim pristašem v Angliji,
da bi prebrali te zapiske treh
mesecev in treh noči, ki jih je
pisatelj prebil v smrtni celici..."

"Forward" sodi: "Med mno-
go knjigami, ki so jih napisali
o Španiji, je ta najboljša..."

Konservativna poslanka v
angleškem parlamentu, vojvo-
dinja Atholl je rekla o tej knji-
gi: "Njegovi zapiski so mi bolj
živo prikazali tragedijo tega
ljudstva, kakor vse, kar sem
doslej brala o Španiji."

Druge knjige, ki jih bo izda-
la Cankarjeva družba to pot,
so: **Koledar Cankarjeve družbe**
za l. 1939, katerega velik del
bo posvečen Ivanu Cankarju, o
katerem bodo pisali Karel
Schweider, Janez Kocmur in
Frank Albrecht; roman **"Taki**
emo ljudje", spisal slavni fran-
coski pisatelj Roger Martin du
Gard; in **"Pomlad človeštva"**,
spisal dr. Zovko Topalović, ki
v tej knjigi v obliki pogovora
na zelo razumljiv način razla-
ga razvoj človeka in človeška
družbe od primitivnih začetkov
do našega časa.

Knjige Cankarjeve družbe si
lahko naročite vsako leto pri
"Proletarcu", ki vas bo pravo-
časno obvestil, čim bodo prispe-
le. Kdor ne želi izgrešiti teh
izrednih knjig, si jih lahko re-
zervira že sedaj. Cena za štiri
knjige, po pošti, bo \$1.25, ka-
kor običajno.

Francoski manevri

Francoski generalni štab je
te dni odredil velike vojaške
manevre na severni in južni
meji. Vojaške vaje v obsejnih
pokrajinah v bližini nemške
meje bodo trajale, dokler ne
bodo zaključeni manevri v
Nemčiji in imajo bolj značaj
pripravljenosti. Na italijanski
meji so pa manevri francoskih
senegalskih (afriških) polkov.

Lojalistična bojna ladja
ušla rebelom

Španska vladna bojna ladja,
rušilec Jose Luis Diaz, je v pe-
tek ponoči skušala priti skozi
gibraltarsko ožino in doseči ka-
ko vladno pristanišče. V ožini
so jo pa pričakale štiri rebelne
bojne ladje, ki so jo napadle,
pomagali so jim še topovi Fran-
covih utrbi pri Ceuti, na afriški
strani. Vladna ladja pa jim je
ušla v angleške vode. Bila pa
je silno razbita in na krovu je
imela 20 mrtvih in 14 ranjenih.

Ali ste naročnino na Pro-
letarca že poravnali?

Avstrijske novice

Nacionalistično vodstvo je za-
povedalo arijskim hišnim po-
sestnikom na Dunaju, da mora-
jo vsem židovskim rodbinom
odpovedati stanovanja. Židje
se večinoma brez odpora poko-
re. V okraju Hernals se je pa
neki židovski najemnik uprl. V
Avstriji velja namreč še neka
zakonita zaščita najemnikov,
ki je bila uvedena v socialisti-
čnih časih. Da je stanovanjska
odpoved javljana, mora biti
podan zakonit odpovedni raz-
log. Židovski najemnik je ugo-
varjal, da stanuje v hiši že 30
let, da vedno v redu plačuje
najemnino in da tudi drugače
ni nobenega odpovednega raz-
loga. O pravdi je razpravljalo
okrajno sodišče v Hernalsu. Na
prvi pogled je bilo jasno, da je
zakonita pravica na strani ži-
da. Razpravljal je okrajni so-
dik, ki je bil še iz prejšnjih de-
mokratičnih časov, ko so bili
sodniki neodvisni, navajen so-
diti po zakonu in vesti. V prid
Židu pa vendarle ni mogel raz-
soditi, ker bi riskiral svojo ek-
stenco. Na Židove ugovore, da
ni zakonitega razloga za odpo-
ved, mu je sodnik predečeval,
da je tudi naredba nacionalsoc-
ialistične stranke, če ne za-
kon, pa vsaj nekaj pol-zakon,
ki ga je tudi treba upoštevati.
K sreči se je končno sklenilo
med strankama poravnava, s
katero se je dovolilo Židu na-
daljnji odlog treh mesecev za
izselitev. Sodnik pa je ohranil
mirno vest, da vsaj ni sodil pro-
ti zakonu.

V policijskih zaporih Ross-
auerlände na Dunaju je izbruh-
nil tifus. V zaporih je prostora
za 1200 jetnikov. Od marca da-
lje pa je zaprtih okrog 3000
jetnikov. Na tifusu je doslej
zbolelo 80 političnih jetnikov,
14 jih je umrlo.

Časopisi v Avstriji izumirajo.
V zadnjem času so prenehale
izhajati "Wiener neueste Nach-
richten" in "Das deutsche
Echo". Izumiranje je razumljivo,
ker jih ljudje ne naročajo,
ko pa vsi enako pišejo. Ustav-
ljeno bo tudi bivše glavno kle-
rikalno glasilo "Reichspost".
Njegov bivši glavni urednik
Funder, znan že iz predvojne-
ga jugoslovanskega izdajniške-
ga procesa kot Friedjungov po-
močnik, je bil proglašen za pol-
juda.

Na Dunaju je Židom prepo-
vedano obiskavanje parkov in
drugih javnih izprehajališč. —
Židovske matere, ki ravnatako
ljubijo svoje dojenčke, kakor
matere katerekoli druge vere
ali nevere, nimajo kam voziti
svojih otrok na svež zrak. Zato
je pa v zadnjem času videti ve-
dno več židovskih mater, ki
prepeljajo otroške vozičke
po stezicah židovskega oddel-
ka na centralnem pokopališču,
kamor je Židom dostop še do-
voljen.

Japonci rabijo strupene
pline

Kitajska vlada se je pred ne-
kaj dnevi ponovno pritožila pri
Ligi narodov v Ženevi in obdol-
žila Japonce, da uporabljajo
proti Kitajcem strupene pline.

JOACHIM BARCKHAUSEN—IVAN VUK:

DŽINGIS KHAN

Povest o mogočnem "Gospodarju sveta" in o njegovih vojnah v trinajstem stoletju v Aziji

(Nadaljevanje.)

In to je imelo svoje posledice. Gušlug je izgubil vse zaupanje in simpatije ljudstva. Džingis khan je slišal o teh zgodbah. Za trenotek mu je od zadovoljstva kar sapo zaprl. To so razmere in pogoji, ki mu jih pošilja sam Bog. Takoj je po mučeniški državi po številnih jezdeških patrolah sporočil ljudstvu, da prihaja in da ga hoče zaščititi. In takoj nato je naglo korakal v državo. Povsod je bil sprejet s kriki prijateljstva. Ni mu bilo treba vojskovanja. Samo prijezdil je in bilo je njegovo.

V nekaj mesecih so bili prebivalci zasedene države zvesti podaniki Džingis khana. Gušlug je zbežal. Na begu pa je bil ubit od podanikov. Država je bila Džingis khanova. Zasedel jo je s tako nenavadno naglico in mirnostjo, da je šah Mohamed naenkrat, ne pričakovano začutil novega mejaša. Med prednjimi stražami Džingis khanovimi in šah Mohamedovimi je ležalo sicer mnogo stotin kilometrov nepretrdnih goratih pokrajin in si šah Mohamed zato ni delal ravno sivih las, ali nekaj ga je vendarle skrbelo.

Netivo za eksplozijo je telo. In zgodilo se je.

Džingis khan ni kar tako korakal v državo, da bi kar že prvi dan kakšnega mohamedanca pobil. Ne. Najprej se je hotel v redu in mirno porazgovoriti s svojim zapadnim sosedom. Preko gora je poslal poslanstvo k šahu Mohamedu.

Poslanstvo pa ni nosilo ravno vladnega pozdrava.

"Pošiljam ti pozdrave", se je glasilo besedilo. "Poučen sem o tvoji moči in o velikosti tvoje države. Zato te smatram za svojega zelo ljubelega in velikega sina. Gotovo boš tudi ti poučen o meni, da sem si podvrnil Kitance in da mnogo turskih ljudstev posluša moja povelja. Moja država je neizmerno velika. Zato se mi zdi, da imava oba iste interese in upam, da bova dobro shajala in podpirala trgovino in izmenjavo blaga naših ljudstev.

Bogate darove so prinesli poslanci Džingis khanovi šahu Mohamedu. Številne srebrne predmete, dragocene kamne in zelo nežno, belo blago iz kameline volne.

Šah je poslušal poročilo in pozdrave. Z dopadanjem je gledal darove. V notranjosti pa ga je grizlo. Kako ga sme takorekoč nepoznani barbar imenovati "sina"? Ta beseda je namreč pomenila v azijski diplomaciji toliko kakor vazal.

Ali je to nesramna žalitev ali izzivanje?

Strašno se je jezil šah. Ali bil je previden. Prvikrat v življenju je slišal ime tega mongolskega vladarja. Dozdaj so do njega prihajale samo govorice, ki so jih prinašali vodje karavan. Kdo je bil pravzaprav ta človek?

Šah Mohamed je povabil poslance Džingis khanove k sebi v zaprt prostor. Bogato jih je obdaroval. Nato pa jih je temeljito izpraševal.

Ali je Džingis khan Kitance resnično podjarmil? Ali je njegova armada zares tako nezasišano velika?

Poslanik na to zadnje vprašanje ni odgovoril na mongolski način diplomacije, ampak na način mohamedanske diplomacije:

"Džingis khanova armada", je rekel počasi in thetno, "se po številu tvoje ne da primerjati."

Šah je spretnega poslanika dvoumno pogledal, bil pa je z odgovori zadovoljen. Poslanstvo je z darovi, ki jih je dal šah Mohamed, odjezdilo.

Ko je poslanik Džingis khanu poročal, kako je opravil, je Džingis khan zadovoljno mignil z očmi. Vsi drugi so se čudili, kako je mogel tako mogočen šah kar tako vtakniti v žep tisto nesramnost, ko ga je Džingis khan imenoval "sina"? Prepričani so bili, da se bo poslanstvo sicer vrnilo, ali z odrezanimi glavami. Kako je torej moglo, da se mogočen šah tam daleč preko gorovja ni razburil?

Krivda je bila v razkolu, ki je vladal med vojaško močjo Islama, med šahom in med duševno močjo Islama, med kalifom bagdadskim. Vojaška moč je kalifa kratkoročno odstavila in imenovala drugega. Šah Mohamed je prisilil duhovščino, zbrano na cerkvenem zboru, da je zbor kalifa odstavil, ga zaprl in prokel.

Odstavljeni kalif pa je ves divji odgovoril z izobčenjem.

Godilo se je pač tiste čase med možmi Orijenta enako, ista igra, kakor na zapadu med cesarji in papežem.

Nič na svetu ni takšnega, kar bi že nekoč ne bilo.

Mohamed je bil radi izključitve skrajno azarjen. Prikorakal je s svojimi četami celo do Bagdada. Ali s tisto izobčitvijo, ki je bila zelo ščegetljiva reč, je bilo v Orijentu natančno tako, kakor je bilo v Evropi. Izobčenec izgubi vsako veljavo. Ni ga treba več poslušati, ne ubogati, ne smatrati za cesarja. In tako je ugled šahov padel. In naenkrat se celo v svoji armadi ni počutil več popolnoma varnega.

Se večja negotovost se ga je polastila, ko je slišal, da ga nek vzhodni cesar nagovarja s "sinom" in si lasti pravico, biti vladar nad vsemi pastirskimi ljudstvi, vseeno kakšnega veroizpovedanja. In radi tega je mogočni šah v prerokovem imenu vtaknil v žep nesramnost Džingis khanovo. Kaj pa naj tudi drugega stori? Nespametno je zdaj ustvarjati konflikte.

Ali tega dolgo ni mogel pozabiti. Mnogokrat je sedel zamišljen in premišljeval o skrivnostnem cesarju pastirjev. Zelo malo je vedel o njem, njegovi vohuni niso mogli ničesar pomembnega izvedeti.

V nasprotju s šahom pa je Džingis khan izbornovo vedel vse o šahu Mohamedu. Natančno je bil poučen o vseh dogodkih v zapadni Aziji. Nekateri kronisti celo zatrjujejo, da je imel Džingis khan tajne zveze celo z bardatskim kalifom in da je celo od njega dobil ponudbo, da bi skupno nastopila proti šahu. Kronike tudi opisujejo, kako se je v tistem času sploh moglo sklepati nevarne zveze in prihajati v Bagdad in zopet iz Bagdada v Mongolijo. Poslaniku, ki je imel nesti diplomatsko noto, so gladko ostrigili lase. Nato so na kožo tetovirali besedilo diplomatske note. Ko so poslaniku zrasli lasje, je šel na pot. Naučil pa se je besedila tudi na pamet. Ko je poslanik srečno prispel do cilja, si je zopet pustil ostrigiti lase in začelo se je čitanje note. Točno, seveda, se ne da dognati, ali je Džingis khan v resnici imel zvezo z Bagdadom ali ne. Kajti kalif ni nikoli posegel v vojno, ko je izbruhnila med šahom in Džingis khanom, čeprav je bila kalifova dolžnost, da proglasi zoper sovražnika vere sveto vojno.

Džingis khanov poslanik je poleg srečnega šahovega pozdrava prinesel s eboj tudi trgovsko pogodbo. Džingis khan je zato čakal, da vidi, kako se bodo stvari nadalje razvijale.

Razvijale so se pa zelo hitro.

Nekega dne je zopet v glavno mesto mongolske države, v Karakorum, prispela perzijska karavana. Ko je razgrnila svoje blago, je nastal peklenški prepir in krik radi nezasišane cene blagu, kakršnih se dotodaj še sploh ni zahtevalo. Trgovci so vlekli pred Džingis khana. Trgovci so izpovedali, da ne morejo ceneješe prodajati, ker so morali šahu plačati nezasišano carino.

Džingis khan je zbesnel. Rjovel je: "Ali sem jaz. Džingis khan znan, ali kaj? Ali sem si mar zato podvrnil Kitance, da bo zdaj trgovino podražil nekdo drugi? On, Džingis khan je zato, da trgovec živi in dobro zasluži. Ni pa zato, da ti oduške carine kvarile trgovino. Poleg tega, je kričal, je vendar sklenil s šahom trgovsko pogodbo, ki bi naj take reči preprečila. Kje so zdaj garancije?"

Karavane so bile kar osuple. Ali Džingis khan je šarmantno odkupil vkljub pretiranim cenam vse blago in celo plačal več, kakor so zahtevali. To je trgovce še bolj osupnilo. In prijetno osupnilo. O, da, Džingis khan je bil izborn diplomat. Premeten in pameten trgovec.

Karavane, ki so se razkropile po Aziji, so navdušeno pripovedovale o odličnem in širokopoteznem kupcu, ki je celo ščitil njihovo trgovino. Celo nad mogočnim šahom se je razjezil.

(Dalje prihodnjič.)

Ali je vaše društvo že v Prosvetni matici?

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

REAKCIJA IMA RADA TAKELE SLIKE!

V Rochesteru, Michigan, so zastavljali uslužbenci neke trgovine ter postavili pred njo piketno stražo. To pa ni bilo nič več reakcionarnim elementom, ki so nahajali rochesterse meščane, da so napadli pikete, jih poglali iz mesta, zunaj mesta so jih pa vrgli v neki tolmun. V ameriških podeželskih mestih se večkrat zgodi, da nevedno prebivalstvo, ki ne razume, da so njihovi lastni interesi tesno povezani z delavskimi interesi, na tak način nastopi proti delavcem, ki se bore za izboljšanje svojih razmer.

Sultan Selim - sin Slovanke

(Odlomek iz dobe Sulejmana Velikega)

Nenavadne skrivnosti so bile v sultanovih haremih tiste čase, ko so vladali v vsej svoji mogočnosti in veličju, to je v dobi 16. stoletja. Tudi v tistih dobah so veliki ljudje imeli tudi velike slabosti. Sulejmana velikega, ki je obelagal Sisek, kjer je Nikola Zrinjski junaka padel, je imela pod copato sužnja — hčerka ruskega svečenika. Iz zapiskov Hifzi Čelabaca sem vzel to zgodbo. — Ivan Vuk.

Ko je prišel sultan Sulejman, veliki vojskav in zakonodajalec v šam, sedež kalifa, je v džamiji, kjer je molil, izrekel sledeče verz:

"V šamu pri molitvi, čitajoč 'veljeji'—suro iz Korana, sem se spomnil tvoje lepote ljubica moja — in pozabil kar sem molil..."

Ti verzi pesnika sultana Sulejmana so se tikali lepe plavalke, Rusinje Rokzalije, ki so jo na sultanovem dvoru imenovali Hurem Sultan. Bila je najbližja in najmilejša sultanova favoritka. Kajti Sulejman je bil največji ženskar med vladarji. Zenske so bile njegova slabost. Pod psevdonomim Muhibi je zapustil mnogo pesmi, nežnih, lepih, o katerih bi nikdo ne mislil, da jih je spesnil vladar, ki je malone vse življenje preživel v bojnih pohodih na Vzhod in na Zapad.

Vse haremske sultanove sužnje so se trudile, kako bi pridobile čim večjo naklonjenost Sulejmanovo. Samo plavalaska, ki je vzbujala s svojimi mičnimi kodri zavist vsega dvora, je bila, ki ni trpela suženjstva in se ni trudila najti naklonjenost sultanovo. Bila je to Rusinja, ponosna in uporna. Dvorski etiketi in drugim predpisom se ni pokoravala.

Nekega dne je zrevoltirala celi dvor. Nikogar ni hotela ubogati in poslušati. Celo glasno je povdarila, da se ne boji niti sultana samega.

Ta njen upor je bil sporočen sultanu. Sultan je ponosno dekle poklical k sebi. Prišla je. Lepa, vitka in njene grudi so bile kakor zoreče breskve. V njenih očeh je gorel žar in na ustnicah je samozavestno ležal upor.

Pojasnila je sultanu svojo neposlušnost tako odkrito in iskreno, da se je v sultanu vzbudila želja po njeni ljubezni. In obljubil ji je svobodo. Obljubil ji je naklonjenost, ponudil ji svojo ljubezen — a dekle ga je pogledalo nekoliko zvito in mu poljubilo roko.

Ni trajalo dolgo in mlada, lepa Rusinja je zavzela prvo mesto v dvoru sultana Sulejmana. Sultan je držal svojo obljubo. Nobena njenih želja ni ostala neizpolnjena. Kar je hotela, vse je sultan izvršil...

Prvo, kar je vzela v roke, je bila sultanova žena, mati prestolonaslednika. Hurem se je posrečilo, da se je sultan odvrnil od svoje žene. Za svoje intrige na dvoru se je posluževala vseh sredstev in vseh ljudi. Nekega dne sta si Haseki, sultanova žena in Hurem skočili v lase pred samim sultanom. Lepa Rusinja je kravala

od nohtov svoje nasprotnice... Ali sultan je bil na strani Rusinje.

S tem mogočnim vladarjem, katerega je poslušalo stotisoče ljudi in vojska, je vladala Rusinja. Opojen z njeno strastjo in ljubkanjem, ni poznal nikogar drugega kakor njo... O nji je mislil, nji je pel pesmi, iz njenih rok je pil vino, pil toliko, da je obležal ves pijan v njenem naročju.

Njeni prsti so se kmalu nato čutili v vseh državnih poslih. Bivša sužnja je rodila sultanu dva sina in hčer. Poslužila se je tudi intrige, da je ubila prestolonaslednika, samo da bi njen sin Selim postal prestolonaslednik.

Rokzalija, sedaj Hurem Sultan, je bila hčerka ruskega svečenika. Turki so jo ujeli na Krimu. Ker je bila izredno lepa, so jo poslali sultanu. Hitro se je, kakor smo videli, znašla v svoji vlogi. Poleg svoje lepote, je bila tudi zelo inteligentna in razumna. Poleg svoje privlačnosti je bila istotako zvita, maščevalna in samoljubna. Kaj hitro je pozabila svoje suženjstvo in postala "Kadin efendi", ime, ki so ga nosile samo sultanove žene. Brazgotine nohtov Sulejmanove žene ni mogla pozabiti.

Prvo priliko je izkoristila, da jo je odstranila z dvora ter jo pri sultanu obsovala.

Na potu ji je stal veliki vezir Ibrahim-paša, ki ni pripuščal, da bi se mešala v državne posle. Hurem je začela intrigirati tudi proti njemu. Obdolžila ga je nekake zarote ter ga tako odstranila od vezirstva. Naposled ga je dala ubiti.

Za svojega zaveznika je našla Rustem-pašo, poručbenega Hrvata. Oženila ga je s sultanovo hčerjo Mihrimah in ga postavila za velikega vezirja. Delala je na tem, da bi svojem sinu Sari Selimu zagotovila prestol. V zvezi s sultanovim zetom, velikim vezirjem Rustem-pašo, je odpravila prestolonaslednika Mustafa, sina njene nasprotnice, na perzijsko bojšče. S pomočjo janičarjev in velikega vezirja je povzročila afero, v katero je zapletla Mustafa in ga obdolžila, da je hotel vreči svojega očeta s prestola. Sultan ga je ukazal zadaviti v Perziji.

Dvor, kjer je vladala Hurem, Rusinja Rokzalija, je bil, kakor pišejo kronisti, celo turško carstvo. V njeni drobnici, nežni roki je bila vsa država in silni sultan Sulejman. Delala je z njim, kar je hotela. K nji so se službeno obračali poslanci tujih držav. Ona je sprejemala čestitke in darove. Vmešavala se je v turško-perzijske zadeve, reševala poljsko vprašanje, odnošaje z Benetkami in predlagala sultanu, kaj se naj zgodi in kako se naj tu, kako tam postopa. In nešteti letni dohodki, ki so se stekali v drž. blagajno, so ji bili na razpolago. Eden turških zgodovinarjev, Tuhuran, pripoveduje na nekem mestu o nji, da je nerazumljivo

vo, kako je ta ženska mogla zavladati s Sulejmanom in ga držati v svojih rokah nad trideset let. A ko je umrla v objemu Sulejmanovem, se sultan ni mogel dolgo potolažiti. Stotine najlepših suženj ga ni moglo razvedriti.

Pokopana je v posebni grobnici, ki nosi njeno ime, na dvorišču Salimanove-Fethije — džamije v Istanbulu (Carigradu).

Njena naslednica v Sulejmanovem srcu ni bila tako srečna kakor Hurem. Sultan si je po dolgem in iskrenem objokovanju naposled poiskal med hcekijami (neke vrste dvornih dam) lepo in nekoliko pobožno Gilfem. In akoravno že starih, je sultan užival, ko je svojo silo glavo lahko položil v mehko naročje tega dekleta in sanjal. Gilfem je božala njegovo belo brado, bila vsa nežna z njim in on se ji je ves blažen smehljajal...

Nekega večera je hotel sultan, naj pride Gilfem k njemu. Ali ona bi morala v Uskidar, da pogleda, kaj je z zidavo njene džamije. Iskala je po dvoru denar, da bi plačala delavce. Ni ga dobila. Ena od hcekij ji ponudi denar, vendar pod pogojem, da bo ona mesto Gilfem nocoj ostala pri starem sultanu. Gilfem, nič hudega sluteča, in ker je verjela, da je pridobila Sulejmanovo naklonjenost, je pristala.

Njena nasprotnica je ostala tisto noč pri starem sultanu. Posrečilo se ji je očrtni Gilfem. Sultan je verjel intrigam, a intrigantko pogljal z besedami: "Noben ni dovolim, da bi zamenila Gilfem v moji postelji!"

Tisto noč se je zgodila tragedija na dvoru. Sultan, jezen na Gilfem, je ukazal dvorskim agam, da jo ubijejo. Drugo jutro je dvorska služinčad našla okrvavljene kite Gilfem v nekem kotu na dvoru...

Turški kronisti ne omenjajo več nobene Sulejmanove ljubice. Sulejman je šel na svoj zadnji bojni pohod na Madžarsko in na Hrvaško. Maja 1565 je zapustil Carigrad, kamor se živni več vrnil.

Zadnja bitka Sulejmanova je bila pred Sigetom, katerega je branil hrvaški junak Nikola Zrinjski.

Sulejman je bil nestrpen. Minila je pomlad, minilo je poletje, a turška vojska ni mogla do svojega cilja. Tri dni pred padcem Sigeta je umrl Sulejman vsled griže. Takratni veliki vezir, Mehmed-paša Sokolović, je zamolčal njegovo smrt vse dotlej, dokler ni mesto padlo. Nikola Zrinjski je padel junaško, in skladatelj Jajca znamenita opera "Nikola Šubić-Zrinjski" v svojem zadnjem dejanju poje:

"U boj, u boj mač iz toka bračo, nek Turčin zna, kako mremo mi..."

Želje hčerke ruskega svečenika Rogatinova so se izpolnile: Po Sulejmanovi smrti je njen in njegov sin Selim postal turški sultan...

Sin Turka in Slovanke...

Evropa v strahu pred skorajšnjim vojnim požarom

(Nadaljevanje s 1. strani.)

bo Hitler zavrgel vse pomisleke ter poslal nemške armade proti Čehoslovaki, da jo poskusijo v najkrajšem času zasesti in tako postaviti Evropo pred dovršeno dejstvo.

Ali je Nemčija pripravljena?

Poznavalci nemških razmer soglašajo v tem, da bi Nemčija danes sicer lahko tvegala kratkotrajno vojno, nikakor pa ne vojne, ki bi se vlekle več let, kakor n. pr. vojna I. 1914-18. Nemška armada je sicer tehnično izvrstno opremljena, ali to še ne zadostuje; potrebne so ji večje izvežbane rezerve, predvsem pa važne surovine (gasolin, železo itd.) in živila, brez katerih je moderna vojna nemogoča. In Nemčiji primanjkuje vsega tega. V skladiščih ima sicer teh stvari za nekaj mesecev. In potniki, ki so prišli iz Nemčije, pripovedujejo, da tudi nemško ljudstvo ni vneto za vojno, temveč ji nasprotuje.

Ali bo Hitler znozel?

Hitler ni trezen računar, temveč fanatik, ki je prepričan, da ga vodi višja sila. Zato bi se ugneglo zgoditi, da bi zavrgel vse tehtne pomisleke ter se vrnil na Čehoslovaki. To pa ne bo izoliran incident, kajti Čehoslovaki se bo branila in prej ali slej se bodo znašle v konfliktu z Nemčijo tudi ostale evropske velesile. Naj že stvar izteče tako ali drugače, jasno je danes le to, da je evropski in svetovni mir danes odvisen od volje norca, ki so ga omogočili slepi francoski in angleški državniki z zloglasno verzajsko mirovno pogodbo, ki je onemogočila dihanje weimarski republiki.

Kakšna bo jutri Anglija?

O tem piše francoski pisatelj in publicist Andre Maurois, ki je politično nekaj reakcionarni liberal: "Ali bo brezverska? — Ne. Ali bo propadla? — Ne. Ali bo fašistična ali komunistična? — Ne. Ali se bo odpovedala svojim svobodščinam? — Ne. Anglež je konservativec, pravi konservativec je pa vedno reformator. Anglija je sposobna mnogih smelosti. Verjetno je, da bo imela Anglija jutri delavsko vladno, ki bo izdala najpogumnejše in popolnoma nove ukrepe. Ohranila bo, kar je dobrega in skušala popraviti, kar je slabega. Revolucija v Angliji se bo razvijala brez strojnici in brez trupa. To je pravi način."

Japonska ofenziva

Tri japonske armade so začele ofenzivo od treh strani proti Hankowu, začasnemu glavnemu mestu Kitajske, da ga odrežejo od zaledja, predvsem pa da pretrgajo prometne zveze s Hong Kongom in Rusijo, odkoder dobivajo kitajske armade svoje potrebščine. Kitajski poveljniki pa pravijo, da so sigurni, da bodo s svojo strategijo prekrizali te japonske načrte.

Nemara je tudi to bluf

Tekom vojaške parade v počast madžarskemu regentu Horthyju su nacija vozili po berlinskih ulicah tudi topovsko opremo, o kateri se inozemski vojaški izvedenci niso mogli zediniti, ali so to novi topovi ali havbice, ali kaj. Izgledalo je, kakor da hočejo nacija prepričati svet, da imajo nove in večje "Berte". "Nemara pa so to stroji za mešanje betona?" se je ponorečeval neki inozemski vojaški ataše. Vsekakor so vozila z omenjeno ropotijo tako naglo vozila, da nihče ni mogel točno dognati, kaj vozijo.

Češka pripravljenaost

Časnikarski poročevalci, ki so obiskali obmejne kraje na Čehoslovaki, pripovedujejo, da je ogrožena republika podobna velikemu vojaškemu taborišču. Vseposod je videti vojaštvo. Obmejne utrdbe so popolnoma zasedene. Čehoslovaki armada je pripravljena vsak hip stopiti v akcijo. O tem, da bi se podali brez boja, nihče ne misli.

• KRITIKUJOČA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE •

KOMENTARJI

Kakor je bilo pričakovati, je Diesov kongresni preiskovalni odsek posvetil vso pozornost iskanju "rdečkarjev" križem krašem, samo pod posteljo predsednika Roosevelta jih še ne išče, pa tudi v tem slučaju ni nobenega jamstva, da se ne bi moglo zgoditi tudi kaj takega. Staremu reakcionarju Freyju od Am. del. federacije, ki je CIO preprekal tako krvavo rdeče, da so se mu morali muvati celo razni Girdlerji in Fordi, je sledila dolga rajda njemu podobnih "prič" in nič boljših "izvedencev" (med slednjimi je najti bive delavske špijone, enega "srebrnosrajčnika", prijatelje fašistov, sovražnike new deala itd.), ki so "odkrili" procesije "komunistov" oz. "rdečkarjev" vseh psov, v liberalnih in demokratičnih organizacijah, v organizacijah, ki delujejo za mir ali proti fašizmu, v upravi WPA in celo v zveznih departementih. Če bi hoteli verjeti vsem tem "pričam" in "izvedencem", potem je že vsa Amerika "neameriška", razen zakrjuženih reakcionarjev, raznih nedemokratičnih elementov, Forda, Girdlerja, Barbare Hutton in, seveda, Diesovega odseka! Landonu bi že težko izšlo, Roosevelt pa sploh ne bi mogel! Ampak Diesov odsek vse te navidebe jemlje na znanje in jih stavlja v zapisnik, ne da bi skušal podvomiti o njih in breč rdečice sramu.

Dober primer, kakšne absurdnosti prihajajo pred ta odsek (ki jih lepo spravlja v zapisnik), je pričanje neke Ane Huffman, ki je uposlena pri gledališkem projektu WPA. Dekle je pred odsekom "razgallilo" strašno "neameriško" dejanje nekega unionista, ki je prišel na neko buletinsko desko WPA — pismo predsednika Roosevelta, ki pravi, da ima vsak zvezni uslužbenec pravico, pristopiti v unijo!

Za fašistične in nacijske aktivnosti v Združenih državah je pa imel ta odsek samo en dan časa, tako se mu je mudilo, lotiti se glodanja že stokrat ogledane "komunistične" kosti!

Cela zadeva je tako otročja, da se ne morejo vzdržati niti vsi reakcionarni časopisi, da se ji ne bi smejali. In kdo se ne bi smejal takemu otroškemu cirku? Še otroci. Nemara se bo navsezadnje začel smejati svojim izbuljenim očem — Dies sam... Saj menda ni res tako neumen, kakor se dela?

Mariborski klerikalni cenzor mora biti od sila tankočutna duša, pa tudi precej plačljiv. Zdaž že zadostuje, da nekdo omeni "zavožen narodno gospodarstvo", pa se ustraši da le kaj. Tako je zadnjič črtal iz stavka v "D. P.", ki seglasi: "Zanimivo je, kako se ponavlja zgodovina narodov v današnji krizi in v dobi zavoženega narodnega gospodarstva", besedo: **zavoženega!** Mar so ga tam res že tako zavozili, da jih je že besede same strah?

Spor v vodstvu unije avtnih delavcev seveda zanima tudi naše rojake, ki so delavci v avtni industriji. To ni nič slabega, temveč celo jako dobro. Slabo je le, kadar začneš prisegati na eno samceto "linijo" in obsojati vse, kar ne soglaša z njo do zadnje pičice. Taki ljudje se morajo nazadnje, ko se dim razkadi in ozračje razčisti, čisto prijeti za nos... in priznati: Ali sem bil neumen, ko sem se dal potegniti... Zato je boljše malce postati in stvar premisliti, ne pa drveti čez drn in strn za najhujšim kričačem...

Tistim rojakom, ki se časih jezijo, kakor bi bila rešitev spora v vodstvu UAW odvisna od nas, pa želimo povedati to le: Tega spora ne bo rešil ne Proletarec niti Prosveta ali Naprej ali kateri koli drug slovenski

list v Ameriki (ali vsi kupaj)! Če se ne bodo znali pobotati med seboj voditelji te unije, ki so si v laseh, oo naposled odločilo njeno članstvo oz. konvencija. In ker velika večina članstva te unije ne čita naših časopisov, smo lahko brez skrbi, da bi kakor koli vplivali nanj ali na konvencijo. Zato bi ne bilo nič napačno, če bi se nekateri naši "odrešenički" nekoliko manj razburjali zaradi stvari, na katere ne bodo nikdar vplivali. Vsekakor bi s tem koristili svoji prebavi...

V Pittsburgh usmerjeni windsorski (Ont., Kanada) rojak Joe Miketić nekaj klepeti in zavija v "Napreju" o "čistki" pri "Proletarcu", ki da "čisti" in meče iz svojih vrst one, ki so ostali dobri in dosledni socialistični delavci", nato pa omenja kot žrtvi "čistke" s. Franka Česna in pa Joe Korišča iz Detroita. To klepetanje je tako smešno, da ne zasluži, da bi se podrobno pečali z njim, zdi se nam pa potrebno, da opozorimo rojaka Miketića na dvoje dejstev, ki ju je on v svoji prevleki ihti prezrl: da je s. Česen polemiziral s "Prosveto", ne s "Proletarcem"; in da je Joe Korišča že precej časa uradno samo "bivši soderug", ker je zapustil JSZ in soc. stranko, zadnjič pa takisto prostovoljno odpovedal zastopništvo "Proletarca", kar smo, seveda, vzeli na znanje (mar naj se obesimo zato?). Toliko, da se bo rojak Miketić drugič najprej prepričal o točnosti vojih očitkov, preden jih bo zapisal (če mu je do točnosti in resničnosti).

Ker je sovjetska Rusija pri nas stalno na dnevnem redu in ker je nekaterim našim rojakom tako hudo, če kje vidijo kako črko, ki absolutno ne hvali te dežele in njenega režima, bi ne bilo napačno, ako bi urednik George Witkovich organiziral skupino svojih somišljenikov ter jih povedel tja. Ostati bi morali tam najmanj dve leti, ne kot kakšni gosti, temveč kot delavci. Obenem bi se morali tam udeleževati politično, seveda svobodno, kajti grdo bi bilo, če bi morali plesati po drugi muziki. Čez dve leti bi se pa lahko vrnili (če bi bili še živi, kajpak) ter nam podali o Rusiji točno sliko iz prve roke. Nemara bi ta odprava prinesla nazaj svetlejšo sliko kot dosedanjši naši "romarji"?... Kaj pravite, junaki?

Volitve v Wisconsinu

Weset Allis, Wis. — Primarne volilni hrup v mnogih državah je poenoljen. Ko človek opazuje, kako se delavstvo peha za izvolitev kandidatov kapitalističnih strank, ti nehoti pride na misel "neuma" žival osel, ki se nikoli ne spotakne ob isti predmet več kot enkrat. Večina delavstva pa še zmerom išče utehi pri tistem, kiga tepe!

Večkrat se čuje izraz, da so nauki Karla Marxa preživeli svojo dobo, da niso primerni današnjemu času. Toda, naj se Marxovi nauki zametavajo in prikrivajo pred ljudstvom kakor hočejo, naj ljudstvo drvi za kapitalističnimi "odrešenički" še nadaljnjih sto let, bodo delavske zahteve ostale nerešene. Nekoč bo morala delavska masa pripoznati, da Marxov nauk še zmerom drži in da delavstvo dobilo svoje le potom svoje lastne stranke.

Zavedni farmarji in delavci v Wisconsinu se zavedajo te potrebe svoje stranke, zato je farmarska delavska stranka (Farmer-Labor Progressive Federation) mogočen faktor pri razvoju države. V državni zakonodaji ima močno skupino poslancev, ki so z odločnim nastopom že veliko dosegli. Potrebno pa je, da se njihovo števílo pri prihodnjih volitvah pomnoži, da bodo lažje izvedli strankine smernice.

Primarne volitve se bodo vršile 20. septembra. Imena kandidatov so na progresivni listi. Zato je potrebno, da si zapomnimo imena kandidatov, ki so priobčena v kampanjski literaturi.

Na čelu liste so znani boritelji za delavske pravice, kakor Glen Turner, kandidat za governorja, George Nelson, kandidat za podgovernorja (bivši podpredsedniški kandidat na socialistični listi) ter Thomas Amlie, kandidat za zveznega senatorja, znani kongresniki.

Frank Matkovich.

Poziv na sejo

Strabane, Pa. — Člani in članice kluba št. 118 JSZ v Strabane, Pa., so tem potom vabljeni, da se polnoštevilno udeležijo redne seje, ki se bo vršila dne 4. septembra ob 10. dopoldne v dvorani Postojnska Jama, št. 138 SNPJ. Seja bo važna, ker se bo razpravljalo o "vinski trgatvi", katero bomo priredili v isti dvorani dne 1. oktobra. Soderugi in soderužice, ne pozabite priti na to sejo.

Jacob Pavčič, tajnik.

Konferenca in piknik

Moon Run, Pa. — Dne 11. septembra se bo vršila v Presto Parku konferenca klubov JSZ in Prosvetne matice in društva ter klubi so vabljeni, da pošljejo svoje zastopnike. Vsem društvom in klubom v našem okrožju sem sicer poslal pismena povabila, ako ga pa kje slučajno niso prejeli, naj upoštevajo tole vabilo. Konferenca se bo pričela ob desetih dopoldne. Po zborovanju se bo vršil piknik v korist konferenčne blagajne. Upamo, da bo zborovanje polnoštevilno posečeno in da bo tudi udeležba na pikniku številna, zlasti, ker bo to zadnji piknik v sezoni in pa ker smo tudi člani JSZ pridno posečali piknike drugih organizacij. V slučaju slabega vremena se bo konferenca vršila v dvorani društva št. 6 SNPJ v Syganu. Torej, na svidenje!

Jacob Ambrožič, tajnik.

NAŠE REVije

Izšla je druga številka drugega letnika Cankarjevega Glasnika, čigar vsebina je: pesnitvi "Poletje" in "Drečeto-va pot", povesti "Sleci-obleci" in "Julkina zmota", in članki ter opisi: "Narodnost", "Za japonsko fronto", "Nauki Hitlerjeve mladine", "Mladi Turki", "Državne pravice", "Italijansko severnjstvo", "Tekmovalni nagon med Indijanci", "Previdnost na soncu", "Hitlerjeva strupena kuhinja" in "Dvajset tisoč mumijs". Poleg tega prinaša razne drobne stvari in naveste gospodinjstvom. Naslov revije je: Cankarjev Glasnik, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Kardinal dobil nagobčnik

Dunajski kardinal Innitzer, ki se je ob priliki vkorakanja Hitlerjeve armade v bivšo Avstrijo do tal poglontil "firerju", je kar na svojo roko skušal doseči sporazum med nacijo in cerkvijo. V Vatikanu pa jim to ni ugajalo, zato so mu zdaj prepovedali, da bi stavljal karšnekoli kompromisne predloge, ki jih ne odobre prej v Vatikanu.

Begunsko vprašanje

Mednarodni begunski odbor v Londonu proučuje načrt za naselitev 650.000 beguncev iz srednje Evrope, ki je že doma izdelan. Največ beguncev je iz Nemčije in Avstrije. Delo in stroški bodo tako ogromni, da upajo izvesti načrt komaj v petih letih.

Odbor se pogaja za sodelovanje z Nemčijo in drugimi državami. Nametja pa sodelovanje odklanja, čeprav je jako mnogim beguncem zaplenila večja in manjša imetja.

Nacionalizem je otroška bolezen: osepnice na človeštvu.

CORRIGAN V NEW YORKU

New York je priredil hrupen sprejem letalcu Douglassu C. Corriganu, ki je z zastarelim letalom samcat poletel preko Atlantika na Irsko. Okrog letalca je narisan krog.

PROBLEMI PRISELJENCA

Prišeljeniški status moža ameriške državljanke

Vprašanje: Ako se ženska, ki je ameriška državljanica poroči z inozemcem v inozemstvu, ima njen inozemski mož pravico priti v Združene države brez ozira na kvoto?

Odgovor: On pridobi tako pravico le tedaj, ako se je poroka izvršila pred dnem 1. julija 1932. Inozemski mož ameriške državljanke, ki se je poročil kasneje, uživa le prednost v kvoti. Ameriški konzuli brez izjeme zahtevajo od vseh prosilcev za prišeljeniško vizo (vštevši moža ameriških državljanek), da dokažejo, da imajo na razpolago zadostna sredstva za vzdrževanje v Združenih državah in da ne padejo na breme javnega dobrodelstva.

Deportacija inozemcev, ki so postali javno breme

Vprašanje: Neki priseljenec, ki je tukaj manj kot pet let, je zbolel na tuberkulozo. Zdravniki pravijo, da se more ozdraviti, in njegovi sorodniki in prijatelji so voljni pomagati mu. Ali je nevarnost, da bi ga deportirali iz Združenih držav?

Odgovor: Po zakonu je inozemec podvržen deportaciji, ako je padel na breme javnega dobrodelstva (oziroma, kakor se pravi, ako je postal "public charge") tekom petih let po zadnjem prihodu v Združene države, in to iz razlogov, glede katerih se ne more izrecno dokazati, da so nastali po njegovem prihodu. Razen v slučaju, da je dotičnik zares padel na breme javnega dobrodelstva vsled oskrbe v kakem zavodu, ki je popolnoma ali deloma vzdrževan iz javnih skladov, in da je že pred prihodom v Združene države imel simptome tuberkuloze, on ni podvržen deportaciji. Vprašanje deportacije brzokone sploh ne pride v pretes, ako so sorodniki in prijatelji zmožni in voljni plačevati za zdravniško oskrbo ali privaten sanatorij.

Dokaz o bivanju v Z. d. pred dnem 29. junija 1906

Vprašanje: Prišel sem v Zdr. države kot mladenič pred 35 leti, ko ni bilo nikakih prišeljeniških viz, in naselil sem se na farmi. Rad bi postal ameriški državljan, ali se ne spominjam, ne s katerim parnikom sem prišel niti iz katere evropske luke sem se pripeljal. Kako bi to izvedel?

Odgovor: V vašem slučaju se od vas sploh ne zahteva takozvano spričevalo o prihodu (certificate of arrival), ker sklepamo, da ste prišli v Zdr.

države pred dnem 29. junija 1906. Vse, kar morate dokazati, da ste tukaj živeli pred zgoraj navedenim datumom. Stare bančne knjižice, zemljiške pogodbe (deeds), stare davne pobornice, rojstni listi otrok, poročni list itd., se smatra običajno za zadosten dolaz o bivanju pred dnem 29. junija 1906. Vložite prošnjo za prvi papir na tiskovini Form A-2213, ki jo dobite na naturalizacijskem uradu. Ni treba, da priložite Money Order za \$2.50, kar se zahteva od vseh onih, ki so prišli po 29. juniju 1906.

Spricevala derivativnega državljanstva

Vprašanje: Moj oče je postal ameriški državljan 1. 1930, ko sem bil 11 let star. Zdaž želim vstopiti v državno višjo šolo in moram predložiti dokaz o svojem državljanstvu. Kje naj dobim to spričevalo?

Odgovor: Ker ste ameriški državljan vsled očetove naturalizacije, smete zaprositi za spričevalo derivativnega državljanstva, to pa le tedaj, ko ste dosegli starost 21 let. Za prošnje za "certificate of derivative citizenship" služi tiskovina Form 2400. Pristojbina znaša \$5.00. Drugeče pa morete vedno dokazati svoje državljanstvo potom očetovega spričevala, svojega rojstnega lista in dokaza o zakonitem prirodu v Združene države.

Podaljšanje dovoljenja za začasno bivanje

Vprašanje: Pripuščen sem bil v Zdr. države za dobo šestih mesecev, rad bi pa dalje ostal. Kako naj dobim dovoljenje za to?

Odgovor: Vpslati morate prošnjo za podaljšanje roka začasnega bivanja na prišeljeniško oblast v onem pristanišču, koder ste prišli. Ako je inozemski pasport še vedno veljaven in se razlogi za podaljšanje zdijo upravičeni, se vam brzokone dovoli, da ostanete dalje za gotovo dobo. Prošnjo morate podpisati pred notarjem in vpslati oblasti v dotičnem pristanišču, ne prej kot 30 dni in ne kasneje kot 15 dni pred dnem, ko poteče rok, dokaterga vam je bilo dovoljeno, da ostanete tukaj. — FLIS.

Fašisti in katoliki

Osservatore Romano, šradno glasilo Vatikana, je prinesel poročilo, da je bil dosežen sporazum med italijanskimi fašisti in Katoliško akcijo, ki do loča, da so italijanski katoliki lahko obenem člani obeh organizacij, namreč fašistične stranke in Kat. akcije.

Kje je Thalman?

Več kot eno leto je že tega, odkar so odvedli iz preiskovalnega zapora v Berlinu vodjo nemških komunistov Ernesta Thalmanna v neko jetnišnico v Hannoveru. Od tedaj pa je izginila vsaka sled za njim in tudi njegovi sorodniki ne morejo dognati, kje se nahaja in če je še živ.

Tudi Nemci izvirajo iz Palestine

V Kodanju na Danskem se je vršil pred nedavnim kongresom antropologijo in etnologijo. Na kongresu je o tem vprašanju predaval profesor Franc Weidenreich, ki je na podlagi predzgodovinskih najdb ugotovil, da se je človeštvo razvilo iz najmanj štirih centrov, in sicer časovno in razvojno ločeno, vendar nekako istosmerno. Taki centri so bili vzhodna ali južna Afrika za nastanek zamorcev, severna Kitajska in severna Mongolska ter Sundski otoki Avstralcev in Malanezov. Center evropskega človeka pa moramo iskati v Palestini v paleolitičnih votlinah gore Karmel. Ta izjava je Nemce tako presenetila in razžalila, da so se takoj odstranili s konferencie, ker ne morejo umeti, da bi bili njih predniki iz Palestine. Razvoj človeka ima seveda mnogo stopenj. Dokazano pa je, da je človek že živel kot manj razvit v terciarni dobi in v vsej ledeni dobi. Da se je človeštvo cepilo in razvijalo v takozvane nadaljnje rase ali plemen, je pa bilo odvisno od krajevnih in podnebnih razmer. Prvotno je torej vsekakor bilo več centrov, kjer se je pojavilo človeštvo raznih bistveno različnih plemen. To, kar se pa danes označuje kot rasno vprašanje, vsaj za Evropo v splošnem ne velja.

Nemški duhovniki protestirajo

V nedeljo so v katoliških cerkvah širom Nemčije čitali pastirsko pismo, ki protestira proti nacijskemu persekutiranju katoliške cerkve. Nemški škof je pravilo v tem pismu, da je namen nacijske vlade uničiti katoliško cerkev in krščanstvo v Nemčiji. Pismo zahteva, da naciji prenehajo z bojem proti cerkvi.

Neiskren "križar"

Chicaški državni pravdnik Courtney je začel pred par tedni "križarsko vojno" proti organiziranim gamblerjem, ki jo časopisi zelo oglašajo. Njegovi pomočniki so s sekirami vdrli v več prostorov, kjer so se delale razne stave itd. Toda vse skupaj je zgolj politična reklama, kajti Courtney bi rad kandidiral za župana. Organizirani raketiirji se smejejo, ker vedo, da je vse skupaj pesek v očeh in da se jim ni treba bati Courtenyja.

"Green je lažnjivec!"

Tako je odgovoril John L. Lewis na trditve Wm. Greena, predsednika A. D. F., da je bil dogovor, ki ga je podpisala za harlanske rudarje U. M. W., posledica "zarote" od strani delavskega odbora in kentukiških premogovnih podjetnikov, da se spravi rudarje pod Lewisovo kontrolo. "To ni res," pravi Lewis.

"Pasje življenje"

Ta izraz je doslej pomenil zelo mizerno življenje, bedno življenje. Toda nekaterim

psom v Ameriki se danes godi tako dobro, da njihovo življenje skoro ni več — pasje. To so psi bogatašev, ki letno potrošijo tisočake za oskrbo enega teh njihovih ljubljencev. Na drugi strani pa strada v Ameriki ne le na milijon drugih, manj srečnih psom, temveč tudi — ljudi in otroci "Blaženi" kapitalistični "red" — za peščico ljudi in psom...

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

V sledečem seznamu so priredbe klubov JSZ, konferenčnih organizacij in socialističnih kulturnih društev:

AUGUST

SEPTEMBER

PRESTO, PA. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice ter piknik, v nedeljo 11. sept. 1938 v Presto parku.

MILWAUKEE, WIS. — Kartna zabava kluba št. 37 JSZ v korist Proletarca, v nedeljo 18. sept. v S. S. Turn dvorani.

OKTOBER

STRABANE, PA. — Vinska trgatava kluba št. 118 JSZ v soboto 1. oktobra v dvorani društva št. 138 SNPJ.

CHICAGO. — Koncert "Save" v nedeljo 23. oktobra v dvorani SNPJ.

BURGETTSTOWN, PA. — Veselica kluba št. 19 JSZ v soboto večer, 29. oktobra v Slovenskem domu.

WAUKEGAN, ILL. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice za severni Illinois in Wisconsin v nedeljo 31. oktobra v Slov. nar. domu.

NOVEMBER

CLEVELAND, O. — Koncert soc. "Zarje" na Zahvalno dan 24. nov. v auditoriju SND.

CHICAGO. — Dramska predstava kluba št. 1 v nedeljo 27. novembra v dvorani SNPJ.

DECEMBER

CHICAGO, ILL. — V soboto 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

COLLINWOOD, O. — Veselica kluba št. 49 JSZ na božični večer 25. dec. v Slov. del. domu.

1939.

CHICAGO. — Dramska predstava kluba št. 1 JSZ v nedeljo 26. februarja v dvorani SNPJ.

CHICAGO. — Koncert "Save" v nedeljo 23. aprila v dvorani SNPJ.

(Tajnik klubov in kulturne odseke klubov ter tajnik konferenc prejemajo, da nam sporoče vse svoje prireditve za uvrstitve v to kolono in da nam pošljejo popravke, ako so podatki o priredbah napačno zabeleženi.)

Proletarec je list, ki je vreden da ga čitate.

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1352

Pristna in okusna domača jedila. Cene zmernost. Postrežba tofna.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

ROOSEVELT JE DOBIL 'ANGELSKO' SOSEDE

Newyorkski črnci imajo poseben kult, katerega člani se imenujejo 'angeli' in ki ga je ustanovil neki preveliki Crnc, ki si je dal naslov 'father Divine'. Može je pridobil zase na tisoče pristaev, katere spretno izkorišča in ki ga smatrajo za 'božanstvo'. Pred kratkim je ta človek kupil veliko posestvo ob reki Hudson, nazvano Krum Elbow, kjer je ustanovil 'nebesa' za svoje pri-

vrstice, kjer se bodo snajali. Na sliko vidite nekaj njegovih privržencev na pomolu teh črncih 'nebes', ko so čakali prihoda svojega 'boga' in tri tisoč njegovih 'angelov', ki so bili tedaj na potu v Krum Elbow. Na drugi strani reke je Hyde Park, domačija predsednika Roosevelta, ki doslej še ni povedal, kako se mu dopadejo novi sosede.

tom s pečin. Še zdaj se poje ti sta stara pesem:

"Oj devojko u Vranduku gradu, ala si mi u golemu jadu!"

Dekleta pa so se z visokih pečin rogale voznikom in se posmehovale:

"Ti voznik si v večnem jadu, jer ti nosiš hrano na samaru!"

Danes ni voznikov, danes so avtomobili in železnice. Samo Vranduk je ostal kakršen je bil.

SAŠA LIČIN:

S. LADIČ

Menda je že slučaj, da si človek v devetih skozi ena lahko po desetih letih službe omisli psa. Prosim, to čistokrvnega podelskega ketarja. Četudi nima nikakega rodovnika ne po očetu ne po materi, niti ni iz kake znamenite pasjarne, je vendar po svoje zanimiv moj Bor. Ne prijetno mi je pač, da mi celo lastni brat spravlja psa vedno v zvezo z dovolžnim predlogom. Namreč: na psa!

Poleg te vkladnosti ima moj Bor tudi navado, da stika po vaških smetiščih in dvoriščih ter vsako stvar, ki se mu zdi vredna prijema, prinese domov. Položi ti lepo pred noge pol čevlja, strgano nogavico, pol zajčje kože itd. Mirno zre s svojimi rujavimi očmi in čaka pohvale. "Priden, Bor priden!" pravim navadno in Bor zgrabi pol čevlja, strgano nogavico ali pol zajčje kože in nese najdeni predmet v vdolbino pod krušno peč, ki je istočasno največji in najlepši del opreme na moji šoli. Oni dan pa mi je prinesel Bor moder zvezek, nekoliko zgrozen in razmočen od vlage. Gledal me je udano, kot še nikoli: "Vidiš, vse znam, samo teh kljuk na papirju ne razumem. Daj, čitaj ti, če je vredno," je govoril z očmi in gubal kožo med ušesi. Pogledal sem moder zvezek, čital in čital, kot sedaj prepisujem.

"V teh vročih junijskih dneh se spominjam lačnih in prečutih noči, ko smo po dva, tri premlevali zadnjo učenost pred maturo. Kmalu nato smo prešli črno na belem, da smo zreli za učitelje ljudskih šol. Takrat sem z enim samim vzdihom odpustil vse krivice zadnjih let. Še na razrednika sem gledal kot na nekaj daljnega, poznabnega. Nekoč mi je pri prvi uri dejal: "Vi, Ladič, vi boste zapadli četi, če ne prestate z vašim krokanjem." V razredu je bil smeh, na katedru resen obraz in v moji duši nekaj tako grenkega...

Zajtrka sem se odvalil, a vendar me je včasih izdelalo. To so bila moja velika ponočevanja. Ko sem se vrnil v kasarno v Gosposki ulici mi je čestitala snažilka stopnjišč: "Samo da je šlo dobro g. Ladič, sedaj ste gospod učitelj, kar vesela sem se jaz, samo službe vam je še treba," je govorila in švigala z metlo po stopnjišču. K tej ženski smo se zatekali vsi v kasarni, ki smo bili na koncu z denarjem. Menda je pometala le zato, da je dajala skromno podporo kasarniškim dijakom. Uboga, stara Neža, kdo se te bo usmilil, ko ne bo mogla več pometati.

Drugo leto sem odšel k vojakom. Vse skupaj je hitro minulo. Zvečer smo postajali učiteljski abiturienti pod velikimi ko-

stanji, peli naše pesmi, glasno in prešerno. Onstran ograje se je vstavljal mimoidoči južnaški svet. Čas je bežal in nam je prinašal prostot, svoj bodoči poklic, učiteljski poklic. Nekje v podeželju boš, učil boš otroke, vadil boš zbor, imel boš predavanja. Svoj gospod boš in stoterim boš v sili vodnik. Tako smo sanjali vsi, vsi mladi, polni sile in idealov. Kostanji so v večernem vetru zadili kot doma ob Savi. Tega je bilo tudi konec. Izpiti za rezervne oficirje so bili v žepu. Vsi smo šli domov. Ne, jaz sem šel zopet na podstrešje. Stara snažilka stopnjišč je kot vedno pometala stopnišče. "No, Neža, dober dan, pa sem spet tukaj. Kaj je z ono kamro na podstrešju? Kdo spi tam?"

"O, Ladič! Saj sem vedela, da pridete. Nihče ni v kamri." Bil sem zopet v svoji sobi. Štiri koraki po dolgem, tri po čez, postelja, prizidek v oknu mesto mize in stol. A vseeno mi je bil drag ta dom. Tu je toliko spominov. Potem sem oddal prošnjo za učiteljsko službo. Stala me je moje ljube gosli. Včasih hodim skozi mesto. Skozi to in ono okno čujem znane melodije, a zaman iščem svoje gosli. Saj slišal bi jih rad, radi onih kolekov na prošnji.

Minulo je leto. Gosli ni več. Za violino so šle knjige. Tam na ono stran ljubljane, na Stari trg, povsod. V nekaterih od mojih stoji podpis: "S. Ladič." Sedaj sem čisto sam. Na podstrešju imam še črni vojaški kovček. Tam stoji blede rumena črka: "S. Ladič." Včasih se mi zdi kot bi se črni vojaški kovček večal v črno krsto z belim napisom: "S. Ladič, brezposelni učiteljski abiturient..." V ta kovček strdim po cele ure. Pred kasarno v Gosposki ulici vreče otroci, na dvorišču se smeje dekleta, po mestu se sprehajajo ljudje, visoko v zraku kroži brnenje železnega ptiča.

Minulo je drugo leto po maturi. Mene je žrlo podstrešje. Zdržati nisem mogel več, zapustil sem staro, dobro Nežo in šel po cesti... Proti Domžalam, skozi Kamnik, na Štajersko. Kam? Jaz ne znam, jaz ne morem prosjačiti. Sem študiral trinajst let. Vrnil sem se z raztrganimi čevlji na svoje podstrešje. Začel sem prepisovati note za operne igralce, bil sem statist v drami, vezal sem na podstrešju knjige pri lunini noči. Pomnil, da sem jedel skoro 14 dni vsak dan...

Moj Bog, kako je to žalostno. Včasih me vleče skozi podstrešno okno tako, da ga moram zapreti. Potem grem v najtemnejši kot in spim, morda bdim, sam ne vem. V sobo stopi žena. Čisto z mrzlo roko me gladi po

vročem čelu. "Moj sin, zapri okno! Potrpi, saj ti bo bolje. Tudi če se oče ne vrne, ti boš gospod učitelj. Lepše ti bo kot meni in njemu!"

"Mati," sem kriknil. Ni, spomin je. Slučaj! Mati je pri sv. Križu. Drugi dan sem z rokami čistil njen grob. Na lesenem križu je napis: "Marija Ladič." Na mojem kovčku je "S. Ladič..." Minulo je tretje leto, službe ni. Dekreta ni. Moja obleka je tako oguljena, da ni več za med poštene ljudi. Čevlji mi cveto preko zime v poletje.

Oni dan me je obiskal Ivan. Ivan si je znal pomagati. On riše napise na izložbe, reklamne deske. On sploh več ne misli na učiteljski poklic. Menda se bo poročil z bogatim dekletom. "Ti, dekle, ljubico si poišči," je dejal v šali, ko je odhajal.

Dekle? Saj jo imam. Zvesto, udano. Vsi slovenski študentje jo imamo. Revščina ji je ime... Revščina! Pusti me! Sit sem tvoje ljubezni, ki mi pije kri in vrta v mozeg. Tvoji poljubi prinašajo glad...

Menda je junij. Grozna vročina. Človeku se moti, če je sit. Temni se pred očmi, če si lačen. Šel se bom kopat.

Na Savo... Tako počasi se predati valovom, plavati do smrtne utrujenosti, izgubiti zavest, počasi se potapljati, to je sreča v nesreči. Jutri se pojdem kopat. Moja ljubica gre z mano, moja Revščina. Na podstrešju ostane še kovček, črn z rumeno belim napisom: "S. Ladič."

Slučajno sem brskal po časopisu. Na tretji strani stoji: "Prva žrtve Save. Brezposelni učiteljski abiturient S. Ladič." V meni se je dvignilo nekaj divjega, da bi zavpil v svet najžreš psovko. Pred menoj leži moj pes Bor in gleda v modri zvezek, grbančič kožo med očmi in zaman čaka, da bi mu rekel: "Priden, Bor, priden!"

S. Zaitz se vrača

Te dni smo dobili od urednika "Proletarca" r. Fr. Zaitza dve razglednici, eno iz Cetinja, Črna gora, drugo iz Splita, Dalmacija... Ko to pišemo, sta pa Zaitz in njegova žena že na potu nazaj in če ne bo kake neprilike, bosta prihodnji teden spet doma v Chicagu.

"Več jasnosti!" pravijo v Rimu

Italijanski fašistični tisk ni bil nič navdušen za govor angleškega ministra Simonsa, ki je posvaril Hitlerja glede čehoslovaške. Govor, pravijo fašisti, je tako meglen, da se ne ve, kaj je Simons prav za prav hotel povedati. Angleški minister, pravi Mussolinijevo časopisje, naj jasno in brez fraz pove, ali je Anglija na strani "pravice in reda" (po fašističnem in nacijskem vzorcu), ali če drži z "rdečimi zgararji", ki "rogovijo po Evropi". Čudno, da ne zapisejo, naj Anglija — priskoci na pomoč Nemčiji ter jo reši pred česko nevarnostjo...

Ako hočete imeti na svetovno situacijo pravičen upogled, čitajte Proletarca.

Proletarec Book Shop

2301 SO. LAWDALE AVENUE, CHICAGO, ILL.

Books and Pamphlets on Socialism, Economics, Politics and Fiction

American Outpost. (Upton Sinclair), A book of reminiscences, (cloth).....	\$2.00	The Wet Parade. (Upton Sinclair), A full-length novel dealing with liquor drinking and the liquor traffic in the United States during the past thirty years, (cloth).....	2.00
ABC of Parliamentary Law A brief handbook on rules of order for meetings adapted to the needs of labor groups, By August Claessens.....	.25	Trinity of Plunder. A cheerful slam at rent, interest and profit. By August Claessens.....	.25
A. I. San It. (Norman Thomas) A review of the capitalist system in America.....	1.50	Vital Problems in Social Evolution. By A. M. Lewis, (cloth).....	.60
American Communism. (James O'neal) A history of the origin and development of the American Communist movement, (Cloth).....	1.25	Walls and Bars. (Eugene V. Debs.) The story of Debs' life in prison, (cloth).....	1.25
America's Way Out. (Norman Thomas.) A program for Democracy, (Cloth).....	2.00	Workers in American History. By James O'neal.....	.25
Anarchism and Socialism. (Geo. Plechanoff) (cloth).....	.60	Yerney's Justice. (Ivan Can-can.) Translated by Louis Adamic. A faithful, stirring piece of realistic fiction by the man who is considered the greatest writer Yugoslavia has produced, (cloth).....	.50
Ancient Society. (Lewis H. Morgan.) Researches in the lives of human progress from Savagery through Barbarism to Civilization, (cloth).....	1.15	Enclose check, money order or cash with your order	
Brass Check. (Upton Sinclair), A study of American journalism, (cloth).....	1.00	Japonska aroganca	
Cradle of Life. The story of one man's beginning. By Louis Adamic. (cloth).....	2.50	Japonski militaristični arogantneži povzročajo neprimke inozemcem na Kitajskem kjer le morejo. Pred kratkim so njihovi letalci napadli neko potniško letalo, last neke kitajsko-ameriške družbe, ki je bilo namenjeno v Canton v južni Kini. Krogle iz strojnih japonskih letalcev so ubile ali ranile dvanaest potnikov. Ameriški znanstveni urad je protestiral proti temu napadu, toda japonski militaristi se ne zmenijo, češ, vojna je vojna in potniški aeroplani nimajo nič iskati v vojnih zonah.	
Cry for Justice. An anthology of the literature of social protest. By Upton Sinclair, (cloth).....	1.50	Potegnili ga je	
Debs. His Authorized Life and Letters. (David Karsner), (cloth).....	.75	Pred nekaj dnevi je neki mlad moški, očitno slaboumen, zlezal na streho neke hiše ter grozil, da bo skočil dol, če ga bodo skušali pograbit. Prišli so ognjegašci in policija, pa niso mogli nič opraviti z njim, dokler se ni nekemu ognjegašču posvetilo. "Ti bi bil pa res imeniten ognjegašč!" je pohvalil moža na strehi, kateremu je to tako dobro delo, da je prostovoljno sledil bistremu ognjegašču na ulico, kjer so ga vzeli v varstvo policaji in ga odvabili na opazovalnico za umobolne.	
Debs and the War. His Canton Speech, his trial and imprisonment.....	.25	PALANDECH'S TRAVEL BUREAU	
Dynamite. (Louis Adamic), The Story of Class Violence in America.....	2.00	Folklore Radio Program	
English-Slovene Reader. (cloth).....	2.00	Every Sunday from 1 to 2 P. M.	
End of the World. (Dr. M. Wilhelm Boelsche), (cloth).....	.60	Station WVAE — 1200 kilocycles	
Eugene V. Debs' Canton Speech Evolution of Property, (cloth).....	.60	BARETINCIC & SON	
Grandsons. The Story of a man's love for his country and his search for the American Ideal. (Louis Adamic) (cloth).....	2.50	POGREBNI ZAVOD	
Goalings. A study of the American schools. By Upton Sinclair, (cloth).....	1.50	Tel. 1475	
Hundred Per Cent. (Upton Sinclair), A story of a patriot, (cloth).....	1.00	424 Broad Street	
Jungle. A novel dealing with the Chicago stockyards. By Upton Sinclair, (cloth).....	1.50	JOHNSTOWN, PA.	
Jimmie Higgins. (Upton Sinclair), The story of a socialist agitator during the war, (cloth).....	1.50	MILLER'S CAFE	
Karl Marx, biographical memoirs (Wilhelm Liebknecht) (cloth).....	.60	5205 St. Clair Ave., Cleveland, O.	
King Coal. A novel dealing with the strikes among the Colorado miners in 1913-14. By Upton Sinclair, (cloth).....	1.25	Fino pivo, vino in žganje. Vsek petek ribja večerja, ob sobotah kokolja. — Fina postrežba. Dobra godba.	
Law of Biogenesis. (J. Howard Moore), (cloth).....	.60	Dr. John J. Zavertnik	
Laughing in the Jungle. An immigrant in search of the Land of Promise discovers America. By Louis Adamic, (cloth).....	2.50	PHYSICIAN AND SURGEON	
Life and Death. (Dr. E. Teichmann), (cloth).....	.60	OFFICE HOURS:	
Money Changers. (Upton Sinclair), A novel of Wall Street and the panic of 1907, (cl.).....	1.25	2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily	
Manual for Socialist Speakers. A brief text book on the technique of public speaking and socialist propaganda meetings. By August Claessens.....	.25	At 3724 W. 25th Street	
Mammonart. An essay in economic interpretation. By Upton Sinclair, (cloth).....	2.00	Tel. Crawford 2212	
Mountain City. A novel by Upton Sinclair, (cloth).....	2.00	At 1855 W. Cermak Rd.	
Oil. A picture of the oil industry in Southern California and taking in the world-struggle. By Upton Sinclair, (cloth).....	2.00	4:30—6:00 p. m. Daily	
Profits of Religion. Religion as a racket. By Upton Sinclair, (cloth).....	.50	Tel. Canal 1100	
Physician in the House. (J. H. Greer, M. D.), (cloth).....	1.50	Wednesday and Sunday by appointments only	
Republic of Plato, (Upton Sinclair), (cloth).....	1.50	Residence Tel.: Crawford 8440	
Roman Holiday. (Upton Sinclair), America since the World War—the Roman republic; after the destruction of Carthage—how much alike are they? (cloth).....	2.00	If no answer—Call Austin 5700	
Struggle Between Science and Superstition. (A. M. Lewis), (cloth).....	.60		
Science and Revolution. (Ernest Untermann), (cloth).....	.60		
The Social Revolution. (Karl Kautsky), (cloth).....	.60		
They Call It: Carpenter. (Upton Sinclair), A tale of the Second Coming, (paper).....	.75		

Prva slovenska pralnica se priporoča rojakom v Chicagu, Cileu in Berwynu.

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika
Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

Telefoni: CANAL 7172—7173

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO, ILL.

VRANDUK

Vlak se je vstavil. Izstopili smo.

"Na Vranduk, gospoda," nas je ustavil človek s fesom na glavi. "Moj čoln vas prepelja preko Bosne in tam imate lepo pot na Vranduk."

Sedli smo v čoln. Motna je reka Bosna, najbrž od zadnje deževja. Leni se vali valovje skozi svetlozeleno vrbje.

Na najbolj ostrem zavoju reke Bosne se je na vrhu strme gore dvigal grad. Krovi hiš se vzpenjajo in zdi se človeku, ko tako gleda iz reke tja gor, kakor da se dotikajo neba. V bližini Vranduka izginja ozkotirna železnica v predoru.

Da, lep je Vranduk... Mnogi ga slikajo. Tudi češki umetnik Tomislav Krizman ga je naslikal, idilično, kakor ga je gledal. Hiše, tesno druga poleg druge, siromašne, so kakor bi bile vse to orlovo gnezdo.

Kmalu pridemo do hiš. V jutranji tišini se sliši trkanje žolne po drevesu... Tam v ozkem klanu je polno otrok. Na pol zaspani obrazi pokukavajo iz za vrat sob, bolje podobnim hlevom. Vse je razkopano, v neredu, vse zidano na samem robu pečin. Divjeromantično. Ali življenje? Kakšno življenje? Iz hlevov se cedi gnoj, teče po stezah, razgublja se po dvoriščih in ograjah, v katerih mukajo krave in kriče otroci. Prišli smo na vrh.

"Imate vode," sem vprašal starca, ki je stal tam ob bajti. "Malo, efendi! Imamo studelec tam pod gradom. Ali malo vode daje. A če je sonce vroče, se posuši. Tedaj žejamo. Vse je pri nas daleč: voda in zemlja. Deset kilometrov preko planin moraš iti, da jo najdeš."

"Kraje imate, kakor slišim..."

"Nekaj jih imamo, efendi. Malo jih imamo. Od daleč moramo prinašati vodo in daleč jih moramo goniti na pašo."

Zdravko je pogledal gospo Marijo.

"Kaj rečete", je vprašal.

"V Sloveniji, če to gledamo, smo v raju", je odgovorila.

"In nismo zadovoljni", je pristavil Matevž ter vprašal starca: "To le je stara trdnjava?"

"Da, efendi!", je odgovoril starac.

Ogromno mračno zidovje iz samega kamna je stalo tu z visokim stolpom kakor ogromna skrivnostna prikazen iz burnih dni Bosne.

"Pravijo", je pripovedoval starac in njegove poteze zagorelega obraza, s fesom na glavi, so odsevale z naravno inteligenco, "da jo je sezidal nek Grk. Stanovala je tu tudi kraljica, neka Marija Terezija. Tudi ječe so v tej trdnjavi — gradu, kakor povsod, kjer je človek gospodoval nad člove-

kom. Bil je v tej trdnjavi tudi zaprt kadija, pošten in pravičen musliman. Delil je pravico, da je bilo prav Bogu in ljudem. Bilo je to, ko so Mongoli, jezdec strašnega Džingis khana pridrveli v ta kraj. Radi neke lažnjive obdolžitve so ga vlastini vrhli v vranduško ječo. Dolgo časa je bil v ječi brez sonca in zraka, ali usmrtili si ga niso upali, kajti ljudstvo ga je ljubilo in spoštovalo. Pa je prišel nekega dne glas od muftije. Klical ga je v Travnik na razgovor. Kadija je ubogal. Ko je prišel k muftiji, mu je rekel: "Poglej tja v klet, tam leži bolnik in mu je slabo. Ti pa razumeš, kakor sem slisal, zdraviti. Pregledaj ga..." Kadija je šel v klet in izgubil glavo. Ali ko so mu rabljali glavo odsekali, je izginila, telo pa je ostalo stoječe... ni se zgrudilo. Iščejo, iščejo — nikjer glave. Zdaj je muftija spoznal, da je obglavil pravičnega človeka in velik kes se ga je lotil. Ni mogel spati, tako se je kesal. Povsod se mu je kadij prikazoval... To ga je mučilo dan in noč, da je erknil."

"A glava, kaj je bilo z glavo?" je vprašal Matevž.

"Glava pa je odšla v Turbe. Veš, Turbe so mesto poleg Travnika. Tam so jo našli. In so tja potem tudi prenesli telo kadijevo in oboje tam pokopali."

Sli smo dalje skozi vasico med stanjenimi kočami in gledali ta zanimivi, ali bolje fantastičen svet prerokovih vernikov, ki so živeli na tej goli pečini od rojstva do smrti in ni bilo v njih, kakor se nam je zdelo, nobenega hrepenenja po čemer koli.

Povsod je bilo mnogo otrok. Skakali so po kamenju, se igrali v blatnem studenčku, ki je počasi curjal iz kamenja. Srečevali smo muslimanke. Z odkritimi obrazi, kakor so bile pri opravljanju domačih poslov na oknih ali pri vratih... Vsaka je glasno zaloputnila vrata in okna, spustila zavese in padale so tudi jezne besede.

"Neverniki!"

Gospa Marija je zmajala z glavo:

"V takozvanem stoletju civilizacije, kulture in prosvete... srednji vek."

"Tako ustvarja vera ljudi", je rekel Matevž. In kakršna je ona, takšni so verniki-ljudje."

Spuščamo se k postaji.

Na lesenem stolpu-minaretu džamije je pel mujezin molitev. Glas je bežal po vasi, po mirnem zraku in zamiral tam nekje nad reko... Čreda ovac je potovala počasi po belem vijugastem traku ceste... Nekoč so po teh cestah vozili vozniki in zaljubljeno vzklikali dekle-

IVAN LOGAR, rudar

Klic žene človeštvu

Nesteto smo dni v muki preživeli, nesteto ur, noči prebedele in čakale, zaman poročil iz bojnih poljan.

Vsak dan bilo je več gorja, sivine, več tmine v naših dušah.

Koliko otrok je z nami trpelo; koliko sinov, očetov in mož je drhtelo v smrtni grozi! Čemu? Zakaj?

V vseh deželah Evrope so bile trdnjave vojnih špekulantov, iz njih povelja "moritvi" — sami v palačah razkošnih poskriti.

Očete naši, možje, sinovi; brate so svoje morili; domove, polja uničili in nesteto žen in otrok v bedo pahnili.

"Po krivdi čigavi!" —

Nove domove smo zgradili po težkih dneh s svojimi, še slabimi močmi; in v nas je polno odpora proti brezumlju dvajsetega stoletja.

Iz src naših gre pesem miru, in preko zemlje vesoljni klic: Konec moritvi! — Nikdar več vojnih sirot, — nikdar več vojne.

Labor Omnia Vincit

BY EUGENE V. DEBS

The following is part of a greeting sent by Eugene V. Debs for the Labor Day Souvenir published by the Boston Central Labor Union in September, 1895. Debs wrote this greeting in his cell in Woodstock Jail where he was serving a sentence for "contempt of court."

I would hail the day upon which it could be truthfully said, "Labor conquers everything," with inexpressible gratification...

It is one of those happy expressions which embodies quite as much fancy as fact.

The time has arrived for thoughtful men identified with labor—by which I mean the laboring classes—to inquire, what does labor conquer? or what has it conquered in all the ages? or what is it now conquering?

If by the term conquer is meant that labor, and only labor, removes obstacles to physical progress—levels down mountains or tunnels them—builds railroads and spans rivers and chasms with bridges—hews down the forests—digs canals, transforms deserts into gardens of fruitfulness—plows and sows and reaps, delves in the mine for coal and all the precious metals—if it is meant that labor builds all the forges and factories, and all the railroads that girdle the world and all the ships that cleave the waves, and—mans them, builds all the cities and every monument in all lands—I say if such things are meant when we vauntingly exclaim, "labor conquers everything," no one will controvert the declaration...

But with all these grand achievements to the credit of labor, how stands labor itself? Having subdued every obstacle to physical progress, what is its condition? The answer is humiliation beyond the power of exaggeration...

To hew and dig, to build and repair, to toil and starve, is not conquering in any proper sense of the term. Conquerors are not clothed in rags. Conquerors do not starve. The homes of conquerors are not huts, dark and

EUGENE V. DEBS

dismal, where wives and children moan like the night winds and sob like the rain...

No! Conquerors rule—their word is law. Labor is not in the condition of a conqueror in the United States...

Why is it that labor does not conquer anything? Why does it not assert its mighty power? Why does it not rule in Congress, in legislatures and in courts? I answer, because it is factionized...

Will it always be thus un-mindful of its power and prerogatives? I do not think so. Will it always submit to degradation? I protest that it will not.

Labor has the ballot. It has redeeming power. I write from behind prison bars, the victim of a petty tyrant. My crime was that I sought to rescue Pullman slaves from the grasp of a monster of greed and rapacity.

I think a day is coming when LABOR OMNIA VINCIT will change conditions. I hear the slogan of the clans of organized labor. It cheers me. I believe with the poet that

A Labor Day is coming when our starry flag shall wave
Above a land where famine no longer
digs a grave,
Where money is not a master, nor the
workingman a slave—
For the right is marching on.

MILWAUKEE FULL OF EXCITEMENT WHEN CORRIGAN LANDED

Milwaukee, Wis. — I never saw more cars and people at the Milwaukee county airport, located on Layton and Howell Aves., than the Sunday morning when Corrigan landed here. For hours before his arrival, thousands of people from all around the rural part of Milwaukee, and the city as well, had eagerly gathered to see this new air hero. Children as well as grown-ups seemed to be enthusiastically thrilled about getting a glimpse of this man, Corrigan.

There was waving of hands and shouts of joy from almost every throat. Even the tiniest of fellows didn't hesitate in taking part in this form of greeting. There were approximately a hundred or more police on duty, who preserved and maintained order, keeping the crowds from crushing through the fences where they had lined up hours before the "wrong way flier" was due.

I had a fairly good glimpse of Corrigan and that's just about all. But, nevertheless, my impression of him was vividly shaped in that one split moment. He is, I must say, a really likeable young man. His smile is genuine, and I firmly believe that nothing on earth could erase it—at least not for the present. To me, this "wrong way flier" appeared as a shy, modest, and indeed, very sensible and unspoiled young man. And I'm sure my judgment of his character can't be wrong.

It was a great day for those of us who live near the airport. Yes sir-ee. Never, had we experienced a greater thrill.

Comments

"An Evening at Home," was the title of Joseph Drasler's article in the last issue of Proletarec. This article impressed me deeply, and I want to make some comment on it. It is indeed a very true fact, as comrade Drasler states, that so many great men's minds lie between covers of books, waiting patiently for us to explore and make acquaintance with them. I too, have long and thoroughly explored the philosophical writings of Emerson, and in them discovered

much truth, as well as much wisdom. Emerson's writings are, without doubt, a work of real genius and deep sound thinking. When one reads him, one is inclined to think along with him. And deep sound thinking is a good tonic for most of us, or rather, I should say, for all of us.

Ralph Waldo Emerson, was born in Boston, Mass., in 1803. His father was a New England minister, and we are informed in Emerson's biography that Emerson attended school at the age of two. In 1825 he entered Cambridge Divinity School, and in 1829 he was appointed minister at Old North Church in Boston. But in 1832, he broke away from the church because of his advanced religious outlook. It was then that he spent his time in philosophical writing and in lecturing. He created quite an ecclesiastical sensation in regards to his views on the impersonality of God. He published his first volume of Essays, in 1841, and the second volume in 1844. His Poems and two collections of lectures were published in 1846. "The Conduct of Life" and "Society and Solitude." After a brilliant and interesting career as an author and philosopher he died in 1882, at the age of 79.

Allow me to quote here a few paragraphs from Emerson's works, and judge for yourself if I exaggerate when I say he is a man of much truth and wisdom:

"Ignorance is the curse of the race," Emerson said. To me, nothing seems truer than this. Again, he states:

"Very few people discover themselves during their lives. Our powers are given to us to help carry out the plan of the universe. The fact is, we do not know what we can do until we have been tested. We allow the years to slip by, hoping that something will happen. Self discovery is a very slow process, and if you ever expect to make anything of yourself, you will have to come out from behind your sense of your own good-for-nothingness, and learn to believe in yourself. Nothing else will save you. Many of us practically hypnotize ourselves

Loyalist Spain Is Holding Its Own

The Loyalist government in Spain neglected to become a corpse at the time when England and Italy expected it to do so. As this delays the application of the British-Italian agreement, it is disconcerting to the ruling statesmen of those countries.

It is surprising, also, but not disconcerting, to a great many other folks throughout the world who feared the worst when Franco's forces made their way to the sea and divided the Loyalist territory. It looked like the beginning of the end, but the Loyalists have made an astonishing comeback. They have bailed up Franco's military plans. There is still no telling how the war will end, but a quick and easy culmination in favor of the Fascists now appears to be out of the reckoning.

There may be many reasons for the comeback. One definite reason is evidently the morale of the Loyalists. The correspondent of the Chicago Daily News pays tribute to their tenacity and quotes one of their leaders as saying, "The men's hearts are the real fortifications, and they have the hearts." The correspondent of the New York Times writes, "Even neutral observers can testify to the remarkable spirit of the Loyalist troops."

Under the defeats which had previously been sustained, it would not have been remarkable if their spirits had flagged. On the contrary, they seem to have higher spirits and more determination than ever. They are fighting for their country, against Fascism and against invaders from other countries. That they should have higher patriotism than alien Italians, Moors and German is most natural.

The murder of noncombatant men, women and children by the rebels continues, the latest atrocity being bombing of Barcelona and two coastal villages. It is well known that the Loyalist refrain from indulgence in this barbarous practice. The rebels have earned the contempt of all the decent people of the world.

—Milwaukee Leader.

Barcelona Casualties

The Fascist contention that the air raids on Barcelona have been directed at military objectives was demonstrated false through the use of charts and maps by Don Hilario Salgado, Mayor of Barcelona, before a group of foreign journalists on July 21.

The Mayor pointed out where 53 bombardments within the metropolitan area of the city had resulted in the following casualties:

Killed..... 2,116
Wounded..... 5,830
Buildings destroyed..... 253

One-half of the killed were children; 583 of them women, the remainder men.

The Mayor said, furthermore, that if any of the visiting journalists doubted the statistics and the charts, he was at liberty to make an investigation on his own account. Lists of the killed and the wounded, their names, the places where they were killed, all necessary information would be placed at the journalist's disposal. The Mayor expressed readiness to accompany the newspapermen to the bombed areas in order to demonstrate that, with the exception of one case, which he cited expressly, the Fascist attacks were directed exclusively against the civilian population. —Spanish Information Bureau.

WAR COSTS

During the year 1938, between fourteen and fifteen billions of dollars are being spent on armaments. This is the price of war and the price of a peace which is only an armistice.

War armaments are now approximately six times the amount paid in the year before the last World War.

The shipyards are full of ships of war in varying degrees of completion. National budgets deal with arsenals, munition plants and plane factories.

That we will spend during the next year from \$1,200,000,000 to \$1,500,000,000 on arms, is a conservative estimate.

And in the midst of all, millions starve for want of food.

by the perpetual auto-suggestion that we can't do this and we can't do that, that we lack the ability to achieve, and there is no use in trying. Why not hypnotize yourselves into the belief that you are victory-organized and can. The most important thing after finding yourself is to be ready to make the most of your discovery.

One could go on and on with these philosophical writings of Emerson. The above paragraphs of quotation in order to be of any value need your deepest concentration — otherwise, they can be practically meaningless.

Welcome!

It is indeed pleasant to see D. J. Lotrich's column again—the "Searchlight."

Yes, the appendix can certainly be a most troublesome thing. I know from personal experience having spent exactly seven weeks at the hospital just about three years ago.

Louise B. Jursey.

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

Corn-roast Planned

Sitting around a blazing camp fire out among the maples and oaks on a moonlit night roasting corn and marshmallows—Um, Boy! Oh, Boy! Let me at it!

If you will but reserve that Friday night, September 9, you can join the fun with the Social Study Club out at Blat and Desplains.

We have enough private cars lined up to transport all who wish to go. We will leave from the Center.

This affair is not limited to our members only. We want to see others come along too, in fact, we urge our members to invite their friends. The more the merrier.

It will do wonders to your being just to get out into the forest in the evening, gay, carefree and mentally relaxed, saying nothing of the luscious, juicy, cobs of corn we'll take along. Why, that's better tonic than the doctor can give you any day.

So, be sure to mark a circle around the date on your calendar.

Cicero Bowlers Win Their Way to Detroit

The Chicago district playoffs of the National SNPJ Ballina Tournament wound up at the Center courts after three hectic evenings of close bowling with the Cicero team composed of J. Thaler, F. Zaitz and J. Sprohar, emerging the victors and now scheduled to do their stuff in the final playoffs in Detroit during the Labor Day week-end when the big SNPJ affair gets under way.

Eight teams entered the playoffs all "old-timers" at the Center courts.

The winners are star performers, everyone of them, so we expect to see them scrap their way to bringing home the bacon from Detroit too. It is very much within the realm of possibility.

J. S. F. Conference

Once each year the Federation Branches along with all cultural and fraternal organizations affiliated with the Federation's Educational Bureau in the Western section of Pennsylvania meet in conference in some conveniently located city.

This year it will be in Presto, Pa., on Sunday, September 11.

The Conference is to be followed by a picnic at Presto Park.

Meeting in extremely hard and troubled times when the morale as well as the pocket-book of our comrades is being shot, to a greater extent, perhaps, among the poverty-ridden and terror-stricken coal towns in Pa., then elsewhere, there is much to be proposed and discussed at this conference.

Two New Members Accepted; Report of Delegates to State Convention Heard At the Meeting of Branch 1

In a short snappy meeting marked by the initiation of two new members, the regular routine business was transacted; we heard reports from our four delegates to the State Convention of the Socialist Party; the Cook County delegates; and followed this with a lengthy discussion on Party problems, issues, and the general situation.

A committee was elected to canvas business places in the local territory for donations of food, clothing, and

medical supplies for Loyalist Spain.

This will be our part in the campaign undertaken by the Socialist Party to send an American Relief Ship to Spain loaded with a cargo of food, clothing and medicine for the heroic men, women and children of Loyalist Spain. The cargo will consist of the following articles of which Spain is in urgent need: flour, shoes, cotton cloth, dried milk, bandages, absorbent cotton, dried fruit, soap, dried peas, coffee, rice, sterilized gauze, sugar, adhesive plaster, ether, tins of fish, Quinine Sulfate, and other medicines and imperishable foods.

Very likely for our September meeting Frank Zaitz, editor of Proletarec, and his wife will have an interesting report to make on their European trip.

Dates to Remember

September 11, Sava's Picnic at Kobs in Clarendon Hills.

DUBINSKY IN PARLEY WITH JOHN LEWIS

David Dubinsky, president of the International Ladies Garment Workers' Union, who is seeking a new basis for settling the war between the AFL and the CIO, conferred secretly with John L. Lewis, CIO chairman, last week.

Peace Plans Talked?

The ILGWU has hinted that it will not participate in the first CIO constitutional convention, tentatively scheduled for September or October, to set up a permanent national rival to the AFL, but the union's executive board decided at a meeting in Minneapolis in May to make one more effort to bring peace between the two factions before deciding definitely whether to bolt the CIO, rejoin the federation, or remain independent.

It was this action that made it appear almost certain that the subject of the conference was the prospects for peace.

CALVERTS SIGN CONTRACT

The contract just signed by Calvert Distillers Corporation with the American Federation of Labor should help stabilize employment throughout the year for its employees at both its Maryland and Kentucky distilleries.

The contract calls for 40 hours employment a week, 52 weeks a year, time and one half for overtime, one week's vacation with pay and continuation of Calvert's educational program whereby the company pays 50% of the cost of technical courses which an employee may choose to study at accredited schools.

An unusual feature of the contract provides that each employee with the company for three months may take an examination in distilling practice, the passage of which automatically entitles him to a pay boost of 25 per cent.

A LAST REQUEST

Judge—Before being hanged, have you a last request to make?

Barber—Yes, your honor; I'd like to shave the prosecuting counsel just once.

SLAVE DRIVERS

"Mrs. A. cut my pay to \$3 after I had been there only two weeks — and told me to consider myself lucky."

THIS CRAZY PROFIT SYSTEM!

People Suffer Insecurity and Poverty Because They Produce Too Much

By ELIOT JANWAY.—Federated Press Financial Writer

On August 1, the cotton farmers began to harvest the new crop. Unfortunately for them, not one bale of this crop is needed. For the nation's warehouses are already bulging with a surplus of 13,400,000 bales carried over from the 1937-38 bumper crop. The new 12,000,000-bale crop is greater than were last year's boom exports and domestic consumption combined. There is no chance of our consuming more than the 5,550,000 bales that went into our clothing and house textiles last year; national income has fallen too low. There is no chance of our exporting the 5,800,000 bales that went to prosperous foreign customers last year; the "recession" has become world-wide. Accordingly, August, 1939, is bound to see the country saddled with a still greater surplus than the present one.

And of course, large unconsumable surpluses mean falling prices. In the South, falling prices mean more debt, more pellagra, more child mortality, less consumption of goods and, inevitably, more unemployment throughout the rest of the country.

Markets Gone

Japan is bankrupt, and can no longer take our cotton. India has become industrialized and no longer needs textiles from England made with American cotton. The rubber- and tin-exporting East Indies are stagnant and also unable to import British cotton textiles. England is succumbing to depression, and cotton surpluses are piling up at her mills. There is no available foreign market left for our cotton surplus.

The only answer to the problem must be found domestically. If national income were to regain the \$80,000,000,000 peak of the prosper-

ous twenties, and if the rise were to be concentrated upon those sections of the South whose population lacks even the most elementary cotton goods, our cotton consumption could rise impressively. Moreover, with a recovery in the national income, the lowest economic strata in the South would naturally migrate from their miserable sub-marginal cotton farms and get jobs in industry.

Philco Products on "Unfair to Labor" List

BROOKLYN, N. Y.—In support of 10,000 union men and women locked out of their jobs on May 1, 1938, by the Philco Radio & Television Corporation in Philadelphia, the United Electrical, Radio and Machine Workers of America have put Philco products on the "unfair to labor" list and have called for a national boycott of Philco radios and air-conditioning units.

Employees locked out when Philco closed its plant and moved away, rather than renew union agreements, are members of the UER & MWA (a CIO affiliate) and of the International Brotherhood of Teamsters (an AFL affiliate).

The lockout ended 5 years of successful contractual relations at Philco, beginning in 1933. Officials of UER & MWA attribute the sudden change of attitude toward unions to a shake-up in Philco management personnel.

While calling for a nation-wide boycott of Philco, the union at the same time instituted a series of special boycott campaigns, starting with Philadelphia, and with the New York City-Northern New Jersey area now added.

We make frequent reference to our Slovene Labor Center. This is done because we are interested in the institution and because we want it to be known for what it is and what it does. It is not necessary to repeat what has often been said about the neat outward appearance. Today, I merely wish to relate that the Center has been buzzing with activity during the past couple of months and that the ballina courts in particular, have been full of life during the past two weeks. It seems that this sport is enjoyed by young and old of both sexes.

It is beneficial to the individual for the exercise and the outdoor air one is able to indulge in. The ballina courts are then, a desirable asset to the institution and attract considerable attention. Because the days are getting shorter, some arrangements should be made to accommodate those people who are not privileged to use these courts during the day-light hours. Of course, there may be some objections to putting up a lighting system, but it seems to us that it will have to be done sooner or later anyway, so we might just as well consider the problem right now. Those who are agitating for these lights are not doing it because of a selfish attitude but rather to promote the interests of the institution and to use this as a means of drawing others into our midst. It is hoped then, that the Directors of the Center will take care of this matter at their next meeting.

Not only do we have the ballina courts and the neat lawn, and flowers and shrubs for useful purposes, but a whole lot is said and done in the lower quarters of the Center which is beneficial to us. For instance, we have the privilege of discussing important topics, such as unionism, labor politics, news and views and even comics. We have heard any number of heated discussions about the purge in Russia. John Lewis and his CIO unions are on the schedule every day and the relationship between the CIO industrial unions and the AFL crafts, is often spoken of. Some of our folks eagerly await the news commentators who bring us the stories of the conflicts, social, economic, and political, and particularly the daily results of the Spanish War and the Czechoslovak stand against Hitler and the Nazis. At times, we listen to non-sensical productions such as Amos and Andy and once in a while, the radio even blasts out regular jazz music. Often times one gets an opportunity to sharpen his wits and thinking ability by getting into a card game and once in a while into a little squabble about meaningless things. All in all, the Slovene Labor Center is the center of life and activity for which it was intended, and it is our urgent desire to see more and more of this life and activity.

One other important value in addition to those already listed, can be attributed to the Center and that is, because of these activities, it has become the stopping place for practically all out of town visitors. During most any part of the day and even

way into the night, someone is always in attendance at the Center. Thus, we are able to properly care for the visitors and acquaint them with many of our good comrades and friends. It used to be so difficult before we had this gathering place, because it was inconvenient to take the people into private homes and still it was necessary to take them about. Often times, our guests were disappointed because of our inadequate facilities and a meeting place for the progressive elements. So in this too, the Center fills a much needed spot.

For nearly a week now Europe has another war scare. Hitler demands and insists that Czechoslovakia meets the demand of his German stooges. His purpose in doing that is to weaken the Czech Rep. and thus have an easier road towards the wheat fields of the Ukraine. It is surprising how tolerant and reasonable the Czechs have been. They have made concession upon concession to the leaders of the Sudeten Germans. They have met with them and listened to them. How much farther the Czech leaders can go and still keep the Republic intact is problematical. One thing is certain, that the Germans have been everything but reasonable; that they make their demands and insist on them and coerce the inhabitants into believing that their program is just and right. If Hitler would make as much of a concession in his demands as the Czechs have in their desire to avert an open armed conflict, and if Hitler and his agents were willing to show some good will to the Czechs, there would be no tension over Europe because the minority problem will then have been solved. Hitler is thereby playing the game of all for me and none for you. Soon he will find however, that his game cannot last forever. In the meantime, it is possible that he may strike with his iron hand after which you can just watch the smoke in Europe.

Your English

Complement, Compliment — Frequently misused because of the similarity of spelling. "Complement" means full number or quantity; a complete set. As a verb, it means to supply a deficiency. A "compliment" is a formal act or expression of courtesy; a delicate flattery. As a verb, it means to flatter, to congratulate, or to praise.

Cold Wave—The expression is used by the United States weather bureau to describe weather conditions. It often is used incorrectly in newspapers and in general conversation. The requirements for a "cold wave" vary with the season of the year. Between December 1 and March 15, inclusive, a drop in temperature of 20 degrees during a 24-hour period to a minimum of zero or lower constitutes a "cold wave." From March 16 to November 30, inclusive, a "cold wave" exists when the temperature falls 20 degrees during a 24-hour period to a minimum of 16 degrees or lower.